

על פי התורה אשר יורור

Yosrucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ
מראי
מקומות
עומק אידינאי

הלכות אומן שקלקל
PROFESSIONAL MALPRACTICE

THE DISTRIBUTION OF THIS BOOKLET IS DEDICATED

לזכר ולעלילוי נשמה הרב יוסף ישראלי ב"ר משה זצ"ל

HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"ל

נפטר ד' שבט תש"ב

.ת.ג.צ.ב.ה.

MAY THE TORAH STUDIED THROUGH THIS VOLUME BE
AN EVERLASTING ZECHUS FOR HIS NESHAMA.

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומק א דיני

Prepared by Rav Yitzhak Grossman, Dayan at the Bais HaVaad

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

A project of BAIS HAVAAD
HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | ☎ 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanu

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Primacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

תוכן העניינים

חלק א' - אומן שקלקל

8	אומן בחנים או אומן בשכר
9	אדם חמץ
15	גרם הפסד ע"י עצה רעה
24	חייב דין שומר

חלק ב' - רופא שקלקל

34	חייבו בידי אדם ובידי שמים
38	נתנה תורה רשות לרפאות
45	מי נקרא בקי או מומחה
48	סוגי טעות וקלקל

חלק ג' - חיבוי אומן דין ערבות

72	שליח שלא עשה שליחות
76	דעת הריטב"א לחיב דין ערבות
89	חייב דין מנהג
91	תביעת חברות הביטוח בערכאות

חלק ד' - עיוות וקבלת שוחד

102	בחירה בעניין הציבור
104	איסור שוחד במינוי הציבור
115	נתינת שוחד לשופט נכרי
123	עמליה-שוחד (kickbacks)

YORUCHA CORPORATE SPONSORS:

FOUNDERS & BUILDERS

לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב ולפסון זצ"ל

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"ל
לע"נ הרב יוסף ישראלי ב"ר משה גROSSMAN זצ"ל

LOWINGER FAMILY

ר' מאיר משה בן בן ציון הילוי ז"ל • מיניקא בת משה שמואל
ע"ה • ר' דוד בן ברוך במניטס ז"ל • גאללא בת משה דוד
ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

BARRY LEBOVITS & FAMILY

לע"ג ישראלי ליב בן מרדכי ז"ל,
ברכה לאה בת אריה ליב ע"ה

MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"ל
ר' צביה יעקב בן פנחס הילוה ז"ל

By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

ARYEH WEISS & FAMILY

MAAREH MEKOMOS DEDICATIONS

DINA DMALCHUSA & MINHAG BMAMMON

Dedication available

MISHPITEI HAMAMMON & HILCHOS GEZEL

Dedication available

GEZEL AKUM & GENEIVAS DA'AS

Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT

לע"ג ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר'
משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהוז'ר ז"ל | האשה ובקה בת
ר' גבריאל חיימ' ע"ה

Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

HALACHIC DEALS & DOCUMENTS

Dedication available

BUSINESS & EMPLOYMENT ON CHOL HAMOED

Dedication available

CORPORATE CHAMETZ

Dedication available

Distribution sponsored by Reb Shimshon Bienstock & Family

in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles
and its Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS

Dedication available

INFRINGEMENT & COMPETITION

*Dedicated in memory of
Rav Yehuda Kelemer זצ"ל*

Young Israel W. Hempstead
Led by R' David Felt,
R' Aaron Gershonowitz

Eitz Chayim Dogwood Park
Led by Rabbi Dov Greer

COMMITMENTS & KINYANIM

Dedicated

ולע"ג ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מקח מהנה הכלנה והונגראט ז"ל
পৰি বিবেন্দু শিল্প সংস্থা। হোচ্ছা, উ"ম মশফখতা

ONAAH & MEKACH TAOS

Sponsored by

F Frankel Rubin Klein, Attorneys at Law
Mayer S. Klein, Managing Partner
Solving serious business problems. בע"ה

TZEDAKAH & MA'ASER I

*Dedicated by the Yorucha Chabura at
Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY
in honor of their Mara D'Asra and Rosh Chabura
Rav Aaron Eliezer Stein Shlit'a
בוגות ר' שמחה ברוך הייס ומשפחתו עט"ש*

TZEDAKAH & MA'ASER II

Dedicated by the Yorucha Chabura at

in honor of their
Rosh Chabura
הרב מיכאל שליטא"

SHEMITAH & PRUZBUL

Dedicated

לע"ג ר' אברהם נחמן ב"ר זאב ולפסון זצ"ל

LOANS, GUARANTORS, & BANKRUPTCY

*Dedicated by the Yorucha Chabura at
Lido Beach, NY in honor of their
Rosh Chaburah, Rabbi Yakov Lowinger*

RIBBIS FUNDAMENTALS

This volume has been sponsored by

STEINMETZ | LLC
ATTORNEYS AT LAW

לע"ג ר' אברהם ברוך יעקב שיק ז"ל
ולע"ג פרידיא גנמא בת מריאת העצמ"ה

RIBBIS IN COMMERCE

לע"ג ר' שלמה בן ר' אברהם משה ז"ל
האשה מלכה בת ר' משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהוז'ר ז"ל
האשה ובקה בת ר' גבריאל חיימ' ע"ה

PROFESSIONAL ADVICE AND MALPRACTICE

Dedication available

BROKERAGE AND LASHON HARAH IN BUSINESS

Dedication available

YICHUD AND GENDER-RELATED ISSUES

Dedication available

AVODAH ZARAH AND ISUREI HANA'AH

Dedication available

MALPRACTICE

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this topic

GENERAL MALPRACTICE

There is a *daf-long sugya* in *Bava Kama* setting forth the rules of general malpractice, the first half of which deals with “blue-collar” malpractice, i.e. malpractice committed in the course of the provision of a service involving manual labor, and the second half with “white collar” malpractice, i.e., malpractice committed in the course of the provision of a service involving the intellect and the faculty of judgment.

In the course of its discussion, the Talmud distinguishes between workers of various levels of expertise, where the greater the level of expertise, the less culpability for malpractice there is, and between a worker who is charging for his service and one who is not, with the former having greater liability than the latter.

There are primarily three possible doctrines under which one who commits malpractice can be held liable: direct tortfeasance (*mazik be-yadayim*); indirect tortfeasance (*grama / dina de-garmi*); and custodianship (*shemirah*). (In week 3, we discuss additional bases for malpractice liability.)

MEDICAL MALPRACTICE

Medical malpractice is discussed in a series of *Toseftos* in various *masechtos*, and the laws are codified by the *Shulchan Aruch* in *Yoreh Deah* rather than *Choshen Mishpat*. The basic rule is that a properly qualified physician whose treatment results in injury or death to his patient cannot be held liable in court (*be-dinei adam*), although he is morally liable (*be-dinei shamayim*).

Various authorities maintain that if the physician exhibited no negligence at all, but did the best he could and nevertheless wound up harming the patient, or took a justified calculated risk that resulted in his harm, then he has no liability at all. On the other hand, in various scenarios of gross negligence or recklessness, the physician may be held liable even in court.

RELIANCE AND LIABILITY UNDER SECULAR LAW

Another doctrine sometimes invoked in situations of malpractice is that of reliance. The *Ritva* espouses the position that when one party makes a commitment to another party and fails to fulfill it, and there was detrimental reliance by the other party on the commitment, then the party that made the commitment is liable for the other party’s loss (even a loss of potential profit, for which a tortfeasor would not be liable), since he is considered an *arev* (guarantor). There is, however, considerable debate among the *acharonim* as to whether this doctrine of the *Ritva* is normative *halachah*.

In addition to the various *halachic* doctrines and rules governing malpractice, authorities debate whether a contemporary victim of medical malpractice is *halachically* entitled to compensation to which he is entitled according to secular law which exceeds that to which he is entitled according to native *halachah*.

CORRUPTION AND SELF-DEALING

Beyond the rules of bribery, traditionally applied specifically to judges, *halachah* has no systematic discussion of corruption and self-dealing. There are, however, a number of potentially far-reaching rulings on various aspects of the topic:

On matters of public interest, voters are obligated to express their opinions “for the sake of Heaven.”

Holders of public office in general must meet the same qualifications as actual judges. Some authorities extend this rule even to ordinary citizen-electors when voting on public questions.

Similarly, the prohibition against bribery is extended from actual judges to public officials in general.

While there is no definitive prohibition against self-dealing in general, *halachic* authorities and scholars have forbidden various forms of it under the categories of theft, conflict of interest (*nogeia be-davar*), bribery, and deception (*geneivas daas*).

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON Professional Malpractice

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1

If I hire an HVAC technician to service an HVAC unit, and in the course of the work he damages it, is he liable for the damage?

2

If a lawyer or financial advisor gives bad advice to a client, and this results in a financial loss to the client, is he liable for the loss?

4

May a hiring manager accept a kickback from a job applicant in exchange for granting the applicant preference in hiring?

3

Is a victim of medical malpractice permitted to sue the liability in secular court?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN “BUSINESS HALACHA DAILY” TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

עיזות וקבלת שוחד חלק ד'

תוכן העניינים

- בחירות בענייני הציבור 102
- איסור שוחד במינוי הציבור 104
- נתינה שוחד לשופט נכרי 115
- עמלה-שוחד (kickbacks) 123

For the Halacha Shiur on Professional Malpractice Part IV, see pages 128-130

סימן ריד

ש-bin אדם לחייבו אם יוכל כל אליו נביות אין מוחלט לו עד שיפיס את חבריו, כל שכן אפילו דחילה שלא היא כה הקדש ככח הדiot, ק"ו בן בן של ק"ו דעתך, טפי. ואעפ' שנתקיים הכתב בחרטם ובשבועה בנים, הרוי והוכחנו רואהורה מן התורה היא שלא להושיבו בקהל, ואין החומרות והשבועות חילן אלא על דבר הרשות, כל שכן שאין קני סודר נתפס עליון.

ואף כי דקדחי בלשון הכתב, וכל הלשון משמע שבאפשרותם והשלמתם ונמחל למגרי מה שיש בין כתה לחריטה, ר"ל כל דבר הנוגע בעצמיכם. שהרי בתחלת ההסכמה כתוב בלשון אשכנז ז"ל: אורי ז"ר ריכ"ט זי"ז גניציל"ז מ"ט אנדר"ז², ובסוף כתוב ג"כ ממש זי"ז גניציל"ז מ"ט אנדר"ז², ונזכר הנוגע לטעמים אין הלשון ניכ"ז מעדר"ז או"ג הב"ז זמל"ז או"ג ואל"ז גיג"ז אייננד"ר³. כל אלו הלשונות אינן תופסים אלא מה שנוגע בנים, אבל מה שנוגע לשטעמים אין הלשון תופס. וזכור לדבר הא דתנן בהគות (כתובות פו, ב) נדר יעשה כבר תשובה ע"פ אחד מרובותינו בעלי הוראות. דהיינו דברי לכון שנשבע לשקר בשלב לימוד ממן גרע למגבע גזלו זתרתי עברי, ותלמוד ערוך פ' שבוטה העדות (שבועות לא, ב) מנין לדין שיודע בחבירו שהוא גנב או גולן שלא יצטרוף עמו ת"ל מדבר שקר תרחק. ותוبي הקהל כשישובין לפיקח על עסקי רבים ויחידים במקומות ב"ד קיימי, כదמוכת בהדייא במרדי פ"ק דב"ב⁴ דדמי ליהו לגירותיהם להא דכל אשר לא יבא לעצם הזקנים והשרים ולהא דבר נשיאה גזר חנוניתא. וכיוון זה כי הוא אפיו אי היו מפורש בהדייא בכתב קיום שבנים הם שמחלתם לו למגרי על כל דבר פשע ההודאה לשטעים ולבריות, חלקם יהיה לך להתייר חלק מזבח מי תיר, מקרה מלא הוא אם יחתה איש לאחיו ופללו אליהם אם לה' ייז' יחתה מי יתפלל לו. ואמרו ז"ל שבכעריות

שלמה יסנא לחדר אהובי נאמנים ק"ק רגנסבורג' הלא מהה הר"ר בנימין והח"ר אברון והח"ר משה שאולמן והר' מאיר הלי י"צ⁵. אשר דרשוני על עסוק חד גברא דאשכחון היה נשבע לשקר על הוראותו והוצרך לתת קנס לעירונים ולדוכוס ולשופטים עברו זה, ומצד קhalbם נתקשרם עמו כאשר ראיית כתוב אשכנז שנתקיים ביןיכם שלחחים לידי העתקה מ מגנו. ועתה נסתפקתם אם יש לכם רשות להושיבו עם טובי הקהל, כאשר הם יושבים לתקן צרכי רבים ובמגדר מלתאת ולפקח על עסקי רבים ייחידיים, אחורי אשר ידעתם אותו בכירור שנשבע לשקר ולא כל תשובה וכפרתפני שמיים על כהה. ואם תמנעו אותו מלישב בקהל כדברו, אם תעשו זהה נגד קיומם הכתב שבלשון אשכנז שנעשה (כינוים) ביןיכם אם לאו, ע"כ תורף שיאiltonם. אניini כדאי שלוחתם אליו, אמנים לך דעתינו גוטה שאין אתם רשיין להושיבו בקהל כדברו, אא"כ יעשה כבר תשובה ע"פ אחד מרובותינו בעלי הוראות. דהיינו דברי לכון שנשבע לשקר בשלב לימוד ממן גרע מגבע גזלו זתרתי עברי, ותלמוד ערוך פ' שבוטה העדות (שבועות לא, ב) מנין לדין שיודע בחבירו שהוא גנב או גולן שלא יצטרוף עמו ת"ל מדבר שקר תרחק. ותובי הקהל כשישובין לפיקח על עסקי רבים ויחידים במקומות ב"ד קיימי, כדמוכת בהדייא במרדי פ"ק דב"ב⁴ דמי ליהו לגירותיהם להא דכל אשר לא יבא לעצם הזקנים והשרים ולהא דבר נשיאה גזר חנוניתא. וכיוון זה כי הוא אפיו אי היו מפורש בהדייא בכתב קיום שבנים הם שמחלתם לו למגרי על כל דבר פשע ההודאה לשטעים ולבריות, חלקם יהיה לך להתייר חלק מזבח מי תיר, מקרה מלא הוא אם יחתה איש לאחיו ופללו אליהם אם לה' ייז' יחתה מי יתפלל לו. ואמרו ז"ל שבכעריות

When elected officials of a town are involved in making decisions on behalf of the residents, they are akin to *dayanim* of a *Bais Din*, and are thus limited by all the criteria that would disqualify a *dayan*.

תרומות הדשן, פסקים סימן ריד
טובי העיר כשישובין לפיקח על עסקי רבים ויחידיים הם כמו בית דין ממש ושירות בהם כל פסול
הדיינים. וכן פסק הרם"א בתו"מ סוף סימן לו סעיף כב.

מהחולת השנה שהיא מוכן להם כדי שלא יצטרבו להחגיה או להזכיר טוביה לשום אדם או שעשיהם מאייה הרגטה ליתן להם שכירות בכל שבוע ושבוע דבר קאוב וכן :

ה כל דין אף שאינו נוטל שוחר אך שיושב ומוניל שכיר לטופרים ולশמשים ה' בכלל הנוטמים אחרים הבצע ובני שטואל העדיק נענשו בער זה והציבור יראו :

ו הנוטל שכיר לדון לא בתורת שוחר אלא בחרות שכירות בשאר מלאכות אפילו בן דין שאין שין בטילים הם א"ב אוטם הרינוי הידועים שלא נטול בהם שכיר הם מקוייטים וכשרים דוח לא הוות כרע שיפסלו כל דין כמו קבלת שוחר דעתין תורה אין בו איסור כל כך אלא שחכמים קנסו שהה דין בטלים [ס"ע] שאין זה כבודו של דין ליטול בעדו שכירות כבשייאי מלאכות וכן אין פוטלים למפרט כל הדינין שנון ונחש שמא נטול או ג"כ שכירות בעדם ואמרין השתה הוא דאיתרעה [ס"מ] ומה שנתפשט שני הצדדים נתונים דבר מועט לדינין קודם שאוטרים להם הדין או הפשרה נראה דמתמן הקידמון היה התקנת הציבור בן והם יכולים לתקן שלא ידנו עד שתחנו שני הצדדים דוחו פרנסתם וכשמקבליםם רב או דין הוה באלו התנו בן עם הציבור כיון שהמנגן בן [ס"מ] ושכיר פשרה פשיטה דעתור תමך ליקח שני הצדדים בשוה [ט"ז] :

אם הדין אינו נטול אלא שכיר בטילה מותר והוא שיהא ניבר לכל שאיןו נוטל אלא שכיר בטילתו כגון שיש לו מלאכה ידועה לעשות בשעה שיש לו לרן אומר לשני הבע"ד חנו לי שכיר פעלה של אותה מלאכה שאתבטל טנה והוא שיקבל משניות בשוה ודוקא כשהתנה עתמה מוקדם אבל אם לא התנה

לאין בפ"ע לא תהה משפט לא חכיר פנים לא תהה משפט אבינו בריבו אלא ווראי דהתורה אסורה קבלת שוחר אפילו לזכות את הוכאי ולהזכיר את החיב ולכך מادر ציריך ליזהר בקבלת שוחר ואם לך חיב להחוירו בשיתבענו הגנותו וליצאת י"ש מהוויב להחויר אף אם לא יתבענו הגנותו והגנותן יכול לחתכו אף אחר ומון מרובה כל זמן שלא מחלו בפירוש [ט"ז] ולאו דוקא דין אסור בקבלת שוחר אלא אפילו כל המטוניות וכל העיטקים בוצבי ציבור אף שאין דיניהם דין תורה ואסורים להחות העין בשבייל אהבה או שנאה וכ"ש ע"י לקיחת שוחר ולאו דוקא שוחר ממון אסור אלא אפילו שוחר דברים כגון להקרים שלום להדין אם לא היה רגיל בכך מקרים וכן לעשות לו אויה שירות איסור אם לא היה רגיל בכך מקרים אפילו שירות קטן גורן כדי שיטה הרין עובר על פניו עוז לא תמן מכשול רכש שש איסור על הדין לקבל שוחר כמו בן יש איסור על הגנות ובני נח נצטו על הדין אבל אם הוא רוצח להחות הדין של אב במשפט לצר השמי וננתן לו שלא יטה הדין אערחהבב מטור [ט"ס]

ב דין שציריך לשאל כלים משכניין ורגיל הוא בכך והוא אין לו מה להשאיל פסול להם לדין אבל אם יש לו מה להשאיל אף שעדרין לא השאים שרי דין דיש לו מה להשאים אין על זה תורה שוחר ודרך השכנים בך וכן אם מה ששאל מהם אין מפני שציריך להכלים לחשמייו אלא שעושה בן כדי להחשים וכבוד הוא להם כששואל מהם שרי ומה שנפל בשאלת כלם שאין לו מה להשאים והוא דוקא כשהניל בן בחדירות אבל אם שואל באקרי בعلמא אין קפidea בוה :

Aruch Hashulchan rules explicitly that the prohibition of accepting bribes extends to all those who are appointed to communal roles or deal with the needs of the community.

ערוך השלחן ח"מ ט' אות א' גם העורך השלחן סובר דעתו שוחר אינו מוגבל לדינים, אלא נהוג בכל ממונה על הציבור.

מתISTICS בזה השלישי, וע"כ בטל כל המעשה ההוא. ואפי' הנוטל שכר לדון רינוי בטלים מושם קנס דרבנן [קידושין נ"ח ע"ב, רומב"ן], מכ"ש מי שלקה שוחד שבטל אפי' מן התורה, וזה לרמ"א סס"י ל"ז טובי הקהל המוננים לעסוק בערכיו ובכיס הרוי הם כדיניהם ואסור להושיב ביניהם מי שפסול לדין מושם רעשה:

והנה אם יש עדים שהרב בעצמו אמר ליתן להם שוחד, פסולו הוא להיות רב כלל עד שישוב בתשובה על זה, ואפי' אם היה ראוי לכך, כմבוואר בש"ע ח"מ סי' ח' סס"א, ומבוואר מת"י יומה נ"ח ע"א ד"ה מرتא] גבי יהושע בן גמליאל אפי' אם הוא גדול וצדיק אי יכול דעדיף מיניה ה"ל רשות, והב"ח [שם] הפריז דאפי' ליכא עדיף מיניה נמי נקרא רשות ואסור לעמוד לפניו, ואולי נעלמו ממנו דברי תוס' ישנים דיומה הנ"ל:

אמנם אי ליכא עדים בהכי שהרב בעצמו ידע מנתינת שוחד, אלא קרוביו ומיודעיו, א"כ הרי הוא בחזקתתו עומדת, וכיכון שהסתכו מולם בתחללה להניחו גם הוא בתוך הקלפי, א"כ לא יוגרע זכותו בזה, וימנה הקהל החדש על שלשה, אלה ומישרכו המתISTICS על הממאנים הוא יעלה ויקום בראש:

אמנם אותן המקבלים שוחד לא יבואו לתוכה האסיפה כלל, אפי' אחר שהחוירו השוחד ויקבלו עליהם באלה ושבועה שלא יקבלותו שום שוחד עבור זה, מ"מ לא יבואו אל המנייה הזאת כלל, ואפשר אפי' לעולם פטולים להתחממות עד שישבו בתשובה, אבל למינוי זה פטולים לעולם, דכיון שכבר נתקרב דעתם אצלם לא יחוירו בהם וה"ל נוגעים בדברו לעולם, עיין היטב בט"ט בכל פרטיו, מבוואר אפי' לא קיבל הדורון מ"מ אין ואורי להיות דין שני פנוי שתקרב דעתו, ולא מהני בזה סליק, ופשט הוא. ואפשר אפי' אם הם הרוב, לא מצי למימר נהי מקובלנא ושוחדא מ"מ איך יקבלו המעוט לבם ומורה علينا על כרחנו את מי שאין אנו חפצים בו. ייל דהא עכ"פ כבר הסכו מולם על אחר מר' אלו שהניחו אל הקלפי, ואין כאן הפסד כל כך, והעיקור שא"א בלא"ה, והכדי דיניגין להו ולכל אלמי דכוותי:

ג) ע"ע ש"ת החדשות סי' מ"ו ד"ה ועיין תוס'.
ד) ר"ל שמנה גם הוא עם שלשה הרובנים האחרים, או צ"ל: ארבעה.

תשובה קם

אנשי^{א)} ק"ק פלונית התאספו יחד בני הקהלה על ד' רבניים ליתנותם אל תוך הקלפי,ומי שעלה מהם ראשן יחוירו וישלו לאנשי הק"ק אם ירכבו המשISTICS בו על הממאנים הרוי הראשון, וכן יקחו שני מן הקלפי ויעשו עמו כמנגן הראשון, וככן בשלישי ורביעי, והנה הרוב מאנו למי שעלה ראשון ואחר שני, והשלישי וככה עפ"י רוב הדעות. אחר כן בא שניים יהו. קול המון סוער כי הרובהmani היה ימים היה. קובל שוחד ממון מקרובי הרב ההוא כדי למונתו עליהם, אח"ז נמצא כתוב מחותם מאחד מאנשי הק"ק שלחה לאחיו הדר בעירו של הרב, ויען כי הרגשו אנשי הקהל שימצאו בו דבר סתר מהנ"ל,فتحו והוציאו כתוב בו שזה מבקש מהחיו שבעיר הרב שקיבלו עבورو חלקו המণיעו משוחד קבלת הרוב, ושגם יהיה זהיר לשלהוח חלק כל אחד ואחד כפי הנאמר להם, דאל"ה לא יהיה רב שם, כי אדענא דהכי הסכימו עליהם מעיקרא. ואז נודעו אנשי הקהל ובאו לפני בקובלנא לומר מעתה לא יחפיצו בהרב המקובל עליהם הנ"ל, כי היה הכל בפסלנות, ועי"ז מתגבר המחלוקת ויחלק העם לחצי. ועודני עומד לשום דמי מלחמה בשלום להתפרש מפני כבוד התורה ומפני השלום:

איبرا בעיקור הדין נראה בודאי אם המaza ימצא ב', עדים כשרים שאינם מבני הק"ק ולא מקרובייהם ולא מקרובי הרב שייעידו למאנשי הק"ק קובל שוחד על הנ"ל, א"כ פשוט כבעי בכתובה דהקבלה היא שע"י אותו המינוי בטלה מעיקרא, שהרי היו צריכים לומר דעותם לשם שמיים, כמ"ש רמ"א בהגה' רס"י קס"ג בג"מ, והם אמרו ע"י שוחד שהוא חד [ככתובות ק"ה ה"ב] ומעורע עיניהם, לא מיבעיתא בקבלה הרוב ההוא, אלא נמי במה שמייאנו בראשונים היה הכל שלא לש"ש, ורק היה בצעם בראשם. ואפי' אם היו מחייבים השוחד מעתים וישרו לו רוב דעתם שלא קובל שוחד, מ"מ הם יאמרו מפני שכבר מאנתם בראשונים היהו כרחנו היינו

א) תשובה זו היא חלקה השני של תשובה שחלהה הראשה נרפס בחיזי סי' נ"ט הסובכת ג' ב' על עין דין המנחה ע"י ממון. (ע"פ לקוטי תשבות (לונדון - השכ"ה) סי' פ"א)
ב) צ"ל: שיקבל.

Chasam Sofer rules that a communal election where some members of the community were bribed to vote for a certain candidate is automatically null and void. Firstly, because the opinions must be cast "for the sake of Heaven", and also because they are similar to a judge who has accepted a bribe. This is a novel concept that even a regular member of a community is forbidden from accepting a bribe for his vote.

שי"ת חותם סופר ח"ט סימן קס על פי דברי מהר"ם בר ברוך ותרומות הדשן הנ"ל, פסל החותם סופר בחירות שהובחו בהם קובל שוחד, דהא לא אמרו דעתם לשם שמיים, וגם מטעם דין יוטו שכלל שכר לדון, וכל שכן שלקה שוחד, דינוו בטלי, והוא הדין בטובי העיטה, והוא הדין בכל בוחרם. וזה חדש נפלא, שאף בובחרים שהם אורחים בעלמא אינם מ蒙נים על הקהיל שיכים דיןיהם אלו. עיין שם עוד בדבריו בזה

הדבר מעלהתו, ועיניו שפיר חזז דברי סמ"ע סי' שכ"א [סק"ו] העומד לימין מהרמ"פ [סי' ל"ט] להצליל ארי מהשגת ד"מ, וירד מעלהתו לחלק בין הנידונים, ובקש מני הוחות דעתך גם אני, והי' יורני ויתמוך יד עני בהנensis הראשי בין הרי ישראלי עדני העצני מאן מעיל בר נפחבי ביני ובינוי:

והנה נידון מהרמ"פ היה באנשיים שהיה להם חנות חירותה ורשות הממלכים להלחות בריבית, והחכירו חוקת אותו הרשות והחנות לאחרים, ושוב אסר המלכות הלהלואה בעלי משכונות, ונודלול הענן, ועמדו כך זמן רב, וראו כי נוכבה תוחלתם, ורצו לחזור ולגבות הפסדים מהמחכירים. ודינני חכמי העיר דימו זה למتنני [ב"מ ק"ג ע"ב, ק"ה ע"ב] ויבש העיין ונקץ האילן אוأكلה הגב ונשדפה או שלא עליה כלל, אם מכת מדינה היא, פי' כ"ע שווים במקה זו, או מנהחה מחכירתו ופסידא דמחכיר, שהרי אי לא היה מחכירו לאחר נמי היה אותו הפסדר, אבל אם אין מכת מדינה אלא מכח פרט, ויש שדות בעיר שלא אכלם חגב, או שלא נתיבש נהרא רבעא רק נהר קטן של אותו השדרה, נימא אי היה אצל המחכיר לא אריע לו, כשם שלא אירע להאתרים, ומול רע של החוכר גורם, (ואז) [וואין] מנהחה מחכירתו, וה"ג בנידון בעלי חנות יعن כי היה גזירת המלכים כולל על כל בני העיר א"כ מנהחה מחכירתו. ואמנם הגאון מהרמ"פ כתוב דחתם לא מירוי אלא במא שעבר אבל להבא בחזרה קאי, פירוש דהרי קי"ל [שם ע"ט ע"א] השוכר החמור והבריקה וכוכ' או מת בדרך שעכ"פ עד שכר המגעה עד חצי הדרך ישלם, ואיך תלי' התם אי יכול לעשות בו מעין מלאכתו, וכמבואר בש"ע סי' ש"י [ס"א - ב]:

והנה ציריכים לחלק בין הפרקים מה בין חמוץ לשדרה, כי אין סברת מהרמ"פ נוטה לחלק זהה לחalk בין קרקע ובין מטללין, כנראה מדעת רמ"א [זר"מ סי' שכ"א], ע"כ צ"ל דחתם מטעם זהה את אין עליה, דהיינו שנמצא מום במקה אפי' לא יהיה מכת מדינה הכלולות אלא פרטיה, מ"מ יחוור בו מכאן ואילך, והרי לא קנה החמור אלא שכדו, וכל היכי דאיתיה ברשות בעליים הראשונים הוא, ויתזוז בו, ונראה מה יהיה מולו של המשכיר ההוא אם יסור מעליו נגע חמום ההוא, והה"ג בחוכר ויבש העיין, אי חכרו לכמה שנים פשיטה שנהנה שנייה לא יעמוד

כל זה אי איכא כאן עדים כשרים על זה, אבל זולת זה לא יפסיד הרוב מינו על שום פנים, ואפי' יודו המקבלים וגם קרוביו הנותנים, מ"מ לאו כל כמייניהם להפסידו בעדותן. אלא שבזה ציריכים הם המקבלים לחוזר ולשלל להנותנים השוחד שקבלו, שהרי הוו שקבלו שוחד, אע"ג דין אדם ממש עצמו רשע, מ"מ פליגין דיבוריה שקבלו מהם מעות פקרין או הלאה וציריכים להחזיר. ואם יכפו המקבלים יוכלו בני משפחתו הנותנים להטיל עליהם היסת בטענה ברוי שליהם. ובכל זאת לא יפסיד הרוב. ואפי' האגרה הנ"ל שמצוות חותם וכותבו בו בסתר שקבלו שוחד לאו כל כמייניהם להפסידו עבור זה. מיהו אנשי הקהלה יוכלו להטיל חרם סתום על מי שיודע בעצםו שנתמנה ע"י שוחד ונוהג שררה עליהם. כל זה נלע"ר פשוט מאד, ולא הורՃתי להביא ראיות על כל פרט כי פשוט הוא. ומ"מ במא שפתחו חותם האגרה עברו על חרם התקנות שבסוף תש"י מהר"ם דפוס פרוג [ס"י תהר"כ ב' סוד"ה חרם] והובא בקיצור בбар הגולה ב"ייד סס"י של"ד ע"ש:

הכ"ד החותם פה ק"ק מ"ד נגהי ליום עש"ק פ'
ראה אנסי נותן לפניכם היום ברכה:
משה"ק סופר מפפ"מ

תשובה קמא

שיל"ה, פ"ב באור בקר ליום ה' י"ח שבט פכח'ל.
שלום וכ"ט לגבור חיל באורייתא ה"ה תלמידי הרוב
המאה"ג המובהק המופלג מורה"ר ואלף נ"י אב"ד
דק"ק גיסינג יע"א:

יקרתו הגעuni, ותחלת דינו על ד"ת, נפשו בשאלתו ע"ד ייחדים שחכרו מקהל מכסט אשר הושם על מקצבו בשור בהמה דקה ליתן מכל צאןך וכוכך, ויהי בನפל הצאן על ידי חולין פגירה, מכיר שור הרויר את כל צאנו לאיכרים וליחסדים באופן שאין שום קונה לבשר צאן, כי שור העיר זולץ מאד במחר בשר צאנו, באופן שא"א בשום אופן להקצבים שיקצבו עוד בשור צאן זמן ועדין עד יעברו זעם,ומי יודע אם השתא הכא יבוא يوم מ"מ ההוא, וביןך החוכרים נפסדים, ועתה רוצחים להטיל הפסדים על הקהיל כי אדעתא דהכי לא חכרו, ונשאל

(א) אולי צ"ל: חרות, ור"ל זכותן. או: חכירות.

עלינו לשבח, ספר במדבר

תשובה ז'

שאלה

מועצת עיר שחכירה נבחרו על ידי התושבים, ונודע שהموועדים נזورو ונבחרו בנסיבות שוחד – שהם או בני משפחותיהם שלמו לתושבים כדי שיבחרו בהם, ואמנם הנבחרים הם אנשים כשרים שראויים לשמש בתפקיד טוביה העיר, אך היו מועדים נוספים, שנמנעו מלהشد.

תשובה:

יעוין חזון איש בא בתרא סימן ד' אות ט'ו

שכתב:

ואם ז' טוביה העיר שנבררו, אינם טובים באמת, ובני העיר שבררו אותם לא היה כוונתם לשם שם, אלא כפי קירוב דעתם לאנשים מסוימים, אין לנבררים שום זה. עכ"ל.

מלשונו שכטב .. משמע שאם הנבררים טובים באמת, אלא שכונת הבוררים לא הייתה לשם שם, כי אם לקירוב דעתם לאנשים מסוימים, בחרתם ברירה.

ונראה שדבר זה נאמר רק כשם בלי השוחד היה צריך לברור את אלו שנבחרו, אבל אם ינסם אנשים טובים мало, ובחרו באלו, בכלל השוחד, טובים ממש מалו, הרי זה כאילו אינם טובים באמת כיוון "שאינם טובים" שהרוי יש טובים мало. אבל אם

הם טובים וישנם עוד טובים, וכי האי גונא אין השוחד פסול את הבחירה.

נמצא דיש ג' מצבים:

א. כשהנבחרו ז' טוביה העיר שעינם טובים באמת, אלא שבגלל שוחד נבחרו, בכח"ג אין לנבחרים שום זה.

כשהנבחרו ז' טובים, אך ישנים טובים мало, יעווין בב"ח סימן ח' שכטב אם מינה דין הבקיא בדין, אינו עבר בלא תעשה, אף על פי שיש גדול ממנה בעיר. ונראה שדברי הב"ח אמרוים לגבי כך שאינו עבר בלאו, אבל אם שילמו שוחד ובחרו בו, מהחר אויש טובים ממן אין הבחירה חלה.

אם הנבחרים ראויים להבחר אלא שגם קיבלו שוחד נראה דהבחירה חלה. ויתכן שדברי החוזן איש אורחא דמלתא נקט ועד הבית.

Rav Zlberstein writes that the election of public officials who gained office through bribery is not valid, unless they are otherwise the most suitable people for their position. It would seem that he was unaware of the Chasam Sofer mentioned above.

עלינו לשבח, ספר במדבר, ש"ת שבסוף הספר תשובה ז'
דעת הג"ר יצחק זילברשטיין ז' טוביה העיר שבחרו על ידי שוחד, אין בחרתם חלה אלא אם כן הם ראויים להבחר ואין טובים מהם. ונראה דאישמתה דברי החתום בספר הנ"ל, שלא הוכרים כלל.

סימן נו

בבורות של ז' טובי העיר ששוויודו א' מהם, וננתנו שכירותה הייש לא', או זה מחייב את כל אנשי העיר.

לפס טוס ונתנו ו"ע דמי לפס לדחט צ"ר"מ סלטנ"ל
צטולדה הלס ק"ע ק"ז וסוג' צ"ז"י ס"ע וצ"ע
ק"ען י"ג וי"ה צ"ג"ס צ"ו"כ פנמהלו צדין וצלו
לפס עתלה הלטס נמקוק לפס דין לו פסקה וחל'ל
יקכ'עו לדעת מהל יכלו מהל פרוצ' ודין כך ובין
כך נתקלק מהל ופס ולל ללה להיות מעסס צהו
צלייה ולל' לוואר דעתו צהו ענן דגנ'ל פקקי
ההשנה לדע' לה השטירין ק'ס נוטל ונוטן עס
ההשנה ק'ס ערלה טעם להפק כל ו'ה סהקכ'עו
פלוג וווער פלוג צך נא"ל ולו"כ פ"ג הילטן ליינ'ו
וטהו לה לה שמאלו הומו ק'ס מילא נטע וסי'ו

ל'ז' מוצי סעיף זקפו לפ肯 מכך על יין ליטן
על מל' מה' צ'יטטו לו ימכ'ו כו'יך ולמד עפהקסל
למה' נטכו' הומ' מכילות ולמי' פהנגי' צה'ל'ן ופה'גנ'ה
וואז'יס צ'ל'ן יקס' נטכו' הומ' מכילות מה'ג'ת צ'ס'י מה'ז'
יין' למכו' ויל' סי'כ'יע'ו' משל' נז'יס צ'ל'ן יקס'ו
לכן ז' פ' צעה'ל' מכילות פקק כך' מ'וון' לה'
ט'יק'cis' לה' מכילות ויט'ז'ו פה'גנ'ה מוצ'יס' וס'ק'כ'עו'
כו'ל'ס נטכו' המכילות וס'ק'כ'עו' לה' צעה'ל' נט'kol'
הס' אמ'ז'יס' פ'ק'ס' נ'ק'יס' הומ' פ'ק'ס' נ'ק'ס' נ'ק'ס'
לה'ן מ'ז'יס' ה'ק'ס' לה' נ'ג'נו' צ'ס' דכל' עני'י' ה'ק'ס'
נ'ח'ק' נ'ל' פ' פ'ל'וג' וטה'ג' ופה' נ'ל' צ'ה' נ'ל' נ'מ'ק'

The *Tshuras Shai* nullifies the decision of a communal board where even one of the members accepted a bribe, even though the vote was unanimous and would have passed regardless. Note that the *Chasam Sofer* seems to disagree with this point, as he only nullified the vote because the members who had been bribed may have swung the vote in his favor. Also, the *Tshuras Shai* does not seem to be bothered by the fact that one of the board members had a clear conflict of interest [as he himself was a wine merchant] and yet was counted in the vote?

ש"ת תשורת ש"י (תיניא) סימן נו
התשורת ש"י ביטל החלטה של ז' טובי העיר כשאחד מהם לkeh שוחה, אפילו אם לא מעשה כל
זה, הסכימו לדעה אחת, עיין שם בשני הטיעמים שנותן לה. וכאוורה מהחמת סופר לא משמע
כן, ע"ש חיטב דמשמע שאם אין סיבה לומר שהמשוחדים הכרישו הבחירה או הבחירה קיימת,
וב"ע בזה. עד צ"ע שסבירו שאחד מה' ה' בעצמו מוכר יין ונגע בדבר מאי ומ' היה במנין
ההחלטה, ולא העיר התשורת ש"י ז' כל'?

ערילים גם בלילה עד לשער. וקשה, אם שכרו מה ליה להבל החבל ללא צורך, ואם לא שכרו מה יועיל החבל. ועוד קשה אם האיסור בכלל הקהילות בטلطול בכל העיר מפני שהגויים אסורים עליהו, למה לא ישכירו המקום מן השורות להצלם מצער איסור הטلطול.

ואפשר אכן וכי נמי דבמוקום דין שערים ברוחוב היהודים, גם אין רחוב מיוחד ומתקנת על ידי לחי או קורה, אם היינו באים לחוש לנכת הסוברים דין שום עיר רשות היחיד לעניין טلطול לא היו מותרים חוץ לבתיהם, ובמקומות צערא כזה לא חשו ורק תפטו כדעת המתירים בדברמת cocci קיימת לנו כדפק בעל תרומות החדש נסימן עג'. משא"כ כשיש רחוב סגורה או מתקנת ליוזדים על ידי לחי וקורה לא דחיק להו עלמא יכול האי לאפשר לעשות צרכיהם ברוחוב שלהם, חשו לדעת המהמירות לאסור חוץ לרוחוב או חוץ לתיקון לחי וקורה, כמו בחבל רקצת ק"ק בטلطול. ומכל מקום בכל מקום צריכים לשכור מן השורה. ועודין צ"ע שלא שמעתי פה ק"ק שכירות זה שלושים שנה. וחמהו שלא זכר כל זה שום פוסק קדמון או אחרון ולהגשים במא שהוגשנו וכו'.

אנדרה הכהן
יאיר חיים בכרך

אדם, כדמות סוגיא דאחדה לדsha דפנימית [עירובין ס. גבי חיציות פתוחות זו לו ב[או"ח] סימן שע"ח נסיף ב' ושפ"ב [סעיף י], ואם כן אם לא שכרו הוה ליה בגוי בפנימית שאסור על ישראלים שבחיצונה. ואדרבא מצד זה היה סברא להתר לטלטול בעיר שאין דירת ישראלים שם ברחוב מיוחד.

ואף אם היה 1234567 באפשרי לשבול הלחץ זו הדחק הגדל הזה, לומר כיון דשערי היהודים סגורים בלילה וגם אי עבי יסגרו שעריו הרחוב גם ביום והוה ליה כישראל בפנימי דפסוט דברכל מקום דמצוי לאחדה לדשא כמאן דאחדה דמי, אף דין לנו דוחק גדול מזה דברמת אין לנו רשות בשום מקום לסגור שעריו רחובותינו ביום למנוע דרישת الرجل מאתנו. ועוד דמלל מקום נשאר קשה למאה יאstor הטلطול בכל העיר. ועוד דהינו מוכרים לומר דזוקא ביש שערים נסגורים ברוחוב, משא"כ כשיש מבוי הנכשורת על ידי לחי וקורה דין דבשכירות שרי הטلطול בלילה דין cocci נמי דבשכירות שרי הטلطול בכל העיר וזולחה אסור בכל העיר. והוא ודאי ליתא, כמו שראיתי בכמה מקומות רחובות היהודים ובמקומות חבל משוך חוץ לרוחוב להתר הטلطול חוץ לשער ודרישת الرجل של

סימן קלו

ל יתר עיון

שאלת

מה שקצת רשיי הדור וקל דעת ופוחזים בשיש להם משפט אצל שופט חקלאה עם אחד, נותן או מפריז ליתן לו שוחד, ונעשה להם דבר זה כהיתר גמור עד אשר ילכו וישתבחו

בעיר אשר כן עשו. * ולפי הנראה יש בזה איסור לדפני עיר אחר שבני נח מזוהרים על הדינין, ואף כי נחלקו רבואთא בפירוש זה מכל מקום לכלי עಲמא אם יקלקלו הדינים את המשפטים מהה עוברים לאור זה, * ואם כן הרי

* ולפי הנראה יש בזה איסור לדפני עיר אחר שבני נח מזוהרים על הדינין. עיין באורים ותומים ריש סימן ט שהביא ספקו של רביינו, וכותב שלא העלה דבר ברורו אם יש חשש לפני עור בפני נתינת שוחד לדין נכרי. ובמנחת חינוך מצوها פג כתוב שאין לומר שכן נח אינו מזוהר על שוחד, שהרי הרמב"ן בפירושו לתורה פרשת וישלח לד, יג הביא ירושלמי מפורש שכן נח שלקת שוחד נהרג כיון שמזוהר על הדינין ע"ש. נאמנים לפניינו בירושלמי ליתא, וראה באנציקלופדיה תלמודית כרך ג ערך בן נח עמוד שנה שהעיר על כך].

שם. עיין שדי חמד מערכת ו' כלל כ"ז אות ל"א (בית דוד).

* ואם כן הרי זה הנוטו שוחד קאי בפלפני עיר. עיין פתחי תשובה יו"ד סימן קנא ס"ק א.

Further Iyun: The Chavos Yair writes a long teshuva to determine whether and when it is forbidden to bribe a non-Jewish official.

יתר עיון: ש"ת חות איר סימן קלו
תשובה נוספת של החות איר בענין נתינה שוחד לשופט גוי. וע"ע בתומים (סימן ט') שכח ע"ז
שהחולם נהגנן היתר משנים קדמוניות, ועין שם מה שшиб את המנהג.

אדם] כי מאן יימר שהאמת אתו, כל שכן, שהמקובל השוחד לא טוב עשה כי לא יאמינו, מכל מקום הנוטן שלבו יודע מorth נפשו שהדין עמו פטור מדין שמים, כי על ידי השוחד יצא משפט אמת ותצא העושק מיד מבקש לעושקן. שנייה, אפשר כי אין כוונת המשפט שהשוחד יעצות המשפט, רק שכל אחד מתירא פן חבירו נתן שוחד ועל ידי כך כ"ה לב השופט אליו, וכן נתן שוחד לתקן מה שוגם הוא נוטן שוחד, וכל אחד חפץ לתקן מה שוגם הוא נוטן גם הוא לא יתן. מהם אם ידע שהבירו לא יתן גם הוא לא יתן. שלישי, באשר כל שוחד נאסר לא בשניתן על נתן שיזוכה אותו בלי זכות ולהייב חברו בלי הובה, ורק שהנותן שוחד נוטנו על מנת שישפטו האמת ויתן לב לחפש בזכותו, וכן אמרו ר' זיל נוכחות קהן לא תקח שוחד אפילו לשפט אמת, כי מצד השוחד איקורובי דעתיה לצד הנוטן ובלי כוונה ורצון יצא משפט מעוקל וכמו שכותב [דברים טז, יט] כי השוחד יעור וגור, ומסברא זו אלו נדע ושניהם נתנו סך אחד לא היה חשש.

והנה ידוע שאין שנן כשנתה הדת, ומצד הטעעה והמנגוג בעלי דת אחד הם החבירים ואחים מצד קיורוב דעתם והנהגתם ודתם, ובכובא יהודי וגוי למשפט בלי ספק יטה לבב הדין דעתו להנתנצל بعد הגוי ולהשוד לישראל שמשקר ומערים בכל דבריו, וכן סבר היהודי שיש לו משפט עם זה שאינו בעל דת שלו שתהיה יד שנגגו על העליונה מצד קיורוב דעת השופט לבעל דתו, וכן סבר לתקן מאוני צדק להעמיד דעתה קנה מאונים של השופט על היושר שלא נטה أنها ונאה על ידי שחר שנוטן לו, לא לעות המשפט אדרבה לישר המשפט ולשםרו מעות המשפט פון יצא. אף כי כל זה חלילה לומר שמספיק זה להנתנצל בעד הנוטן לומר כייפה עשה, ורק כי אפשר שעיל ידי סברות בדויות מצא היצה"ר מקומ להביא הנוטן לכל זה.

וישרו דברי גיסי הנ"ל בענייני הדוכס, והסביר כי מה תאמר בשוחד שני בני ישראל המדיינים זה נגד זה שאין תירוץ האחرون מספיק. חז"ר והסביר גיסי, כי אז מצא השטן מקום לחשובה הקודמת של כל אחד חדש חבריו שהוא יתן שוחד لكن יעשה גם הוא כן, והכל לתקן המשפט, וכל אחד אלו ידע שהבירו ישיב

זה הנוטן שוחד קאי בפני עיר כמושיט לבן נה אשר מן החיים.

תשובה

הדבר הזה שאל הדוכס גדול בסגנון אחר לגיסי ה"ה המנוח כמהר"ר יצחק אב"ד ור"מ דמנהיים ומדינה פפאלץ באשר היה לפנים אב"ד ור"מ דק"ק המלבורג, וכאשר נעשה שם גירוש כללי שנה תלא"א בא לק"ק ווירמיישא ונתקבל לאב"ד במנהיים ומדינה הנ"ל, והוא הדוכס קאריל לודוויג זיל המופלג בחכמה משתחעש לפרקם בגיסי הנזוך בדברי שלדים. ופעם אחד אמר לו הדוכס קובל אני לך על בעלי בתים אשר ממשתך על נשמהם לתקןם, ועליך להוציאם ולהזירם על המחלוקת שתמיד תמצאים בחדרי משפט שלי, ולא די שהם מקללים מעשייהם וחוטאים אף גם כי יחתיאו וירשעו ויקללו שופטי ארץ המונינים על ידי שנותנים להם שחדים אשר נגד כל דת כל שכן נגד הנאמר בתורתכם, ולא ידעתם להם שום התנצלות בזה, רק באשר שהוא דבר הנעשה בסתר ואינו גלי ויודיע רק לידעו נסתירות, ומכל מקום ידעת כי הדבר אמת וידיע לך כמו שידיעו לי ומוטל عليك לתקן.

והшиб גיסי ודאי הדבר רע ומר מאד, וכך כי הפעם אודה כי לדעתני נעשה המעשה הרע מקלי דעתו ורשעים מכל מקום לא נתברר לי הדבר מי וכי עשה ככה לענשו וליסרו, כאשר דבר אドוני שהם דברים שבスター, וואי אפשר להוציא בפרהסיא דרך כלל כי חיללה להוציא דבה רע על השופטים כאשר באמת לא נודע לי בבירור. ואין להמלין בשום המלצה בעדם, דאפשר לא נאמר איסורו בתורה ראוי לאסרו מצד השכל וишוב העולם ותיקון המדינה כמו רציחה וגזילה וגניבה ואונאה וונות ועל מידות, וכולם דברים שהשכל מהיב, ודין ודת חוק ומשפט עליה על כלנה שאם יקולקל המשפט איש השיר בעניינו יעשה.

ועם כל זה נראה שבאם יש ליהודי איזה דבר משפט עם הגוי שהגוי מכחש לו ממון שהלוחו או תוכע לישראל מה שאינו חייב לו, אף כי אין התנצלות לנוטן השוחד [פירוש בדיני

וישים דברי טענתו אל לבו, גם אין בו גזל ידוע
דקיים לן [ובבא קמא קיג: גזל הגוי אسو.

ומפני שיש מקום לין על דברי ולומר דגם
זולת לאו דשוחד מצד עצמו יש בו
איסור לנוטן ומקבל מצד שגורם שיצא המשפט
נגד משפט האמת, ואך כי אין הדיין מזיד רק דין
על פי מה שדעתו נוטה מכל מקום אחר
שהשוחד גורם נתיה זו נגד האמת הוה ליה עון
ופשע גם מצד הדיין על ידי קבלת שוחד, וכמו
שנאמר [משלי ט, ב] גם بلا דעת נפש לא טוב.
לאאת אישיב, כי לו יהיו כן [במשפטתי ה'] כי חיות
הנה וממוקם קדוש החובבו ואינם בנים כלל על
שיעור וטשו באנס מהמת הפשעה חייב
בדיני אדם, ונדרן מיניה כלפי שמי, מכל מקום
אין ראייה למשפטים הבנויים על דעת נתיה
ושכל אנושי ותיקון היישוב והקיובן.

וגם במשפטינו נראה לי להביא ראייה דין
חומר כولي האי במשפט בלבד נוכן היוצא
מפני הדיין אם הוא דין תורה לדעת הדיין,
drogenin בגمرا פרק ד' דשבעות [לא] מנין
לנושה בחבירומנה וטענו מאתים (כדי שיתחייב
שבועה) שלא יאמר אכפרנה בבית דין ואודה לו
חוץ בבית דין שלא אחיב לו שבועה וכיו'
תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. והנה פשוט מה
גופיה ומכל השינויים שם שאינם רק הרוחות
יתירות ולא מצד הדיין והאיסור. ורק שבזה קשה
אחר שם ישיב זה לתובע כמה פנים,
ועם עקש התובע שלא בדיין יתרתול וישיב
להדר'ם וחוץ לבית דין יודה מה שהייב לו ויתן
לו, מה פועל עון, והלא טוב הוא זה מאשר יודה
לו מנה בבית דין ויפסוק לו שבועה אורייתא
במודה מקצת ולפי האמת משפט שוא ושבועת
שוא הוא והוא ר'ל חנם אחר שנتابע יודע שאנו
חייב לו מנה. אלא על כרחך אחר שהדין פוסק
בדין תורה לפי הטענות אין בו חשש משפט שוא
וממילא גם השבועה אינה שבועת שוא, וטפי
קפידין על דברו בעלמא שכחיש הנتابע לפני
בית דין בדיבור קל את מנה שהייב לו, אף
שדעתו פורע לו מה שהייב לו עתה וגם מאי
שרוצה לגיל עליון, ואף שחבירו עשה שלא
כהוננו לא ישיב לו כמעשיונו.

ידו ולא ניתן גם הוא ימנע. והדוכס שחך ואמר
חסדאין מלך, עם כי ידעת שערתי תירוצים לא
נעלו הן באמת הן בשקר. עד כאן דברי ויכוח
הנ"ל.

רק באשר תאמיר לנו מה אתה מшиб בדין
תורה, שכן אגיד לך רשום בכתב אמרת את
הנרא להפנע"ד. כי לכוארה יש לתמהה מה לא
זהירה תורה גם לא מתן שוחד, כמו דזהירה
גביה ריבית זרכרים כב, כ וברשותן לא תשוך ולא
תשיך לליה ולמלואה. ונראה לי בזה כי אין נתינת
שוחד אישור מצד הנתינה עצמה כמו ריבית, רק
מצד הטيبة משפט שגורם, لكن אמרה לא תקה
שוחד ופירושו רז"ל [כתבותם] וכן כתב רשי"
וזברים טז, יט] אפילו לשפט צדק,داولו לשפט
עוול כבר נאמר [שם] לא תהה משפט. (אף כי
הקשה דלמא לעולם לשפט עול ולעובר
משעת לKİחה, דבכהאי גוונא אמרו רז"ל על
טומן משקלותיו במלח [ובבא מצעיא סא:]). וכמו
שאמר קרא בתר וכי העם כי השוחד יעור
וכו', ר'ל שאין החשש שיעות המשפט בمزיד,
רק על ידי השוחד יקרב דעתו לזכותו ויעורו
עיניו לראות אמת. לכן מצד הנותן אפשר שאין
חטא אם נושא בחבירו מנה וטענו מאתים
שהנתבע אם יודע האמת וירא מעיוות הדיין אם
נותן שוחד דין כי לבו יודע שהדין עמו רק
שלגבי מקבל השוחד שלא ידע הדיין עם מי
נאסר ודאי בכל עניין.

ולולי שאסורה תורה מצד שעילידי זה יצא
משפט עול, באופן שהמקבל עובד בלבד
שוחד ולכן גם הנותנו עובד שמכשיל חבריו
בלאו זו של קבלת שוחד [עיין תשובת קפ"ה], היה
במשפטים שאין בהם גזל ידוע לתובע ונتابע רק
תלויים בדיין תורה ובדבריהם ז"ל כגון דיני
שומרים ורוב דיני ממונות, השוחד היתר גמור,
כי אם יטה לב הדיין אחר הנותן ויתן המשפט
לזכותו מה פועל רע, ואין לדין אלא מה שעיניו
רואות ולבכו יבין ודעתו נוטהו. וכך ב>Showard
לשופטייהם אין בו חשש דפנוי עיר אם הוא
מדיני ממונות, שלא נתברר לבurai דבר עצמן
שחבירו עווה עול רק כל אחד סובר שהדין
עמו, וגם השופט דעתו לשפט צדק, וגם נותן
השוחד אינו מתחנה שיוכחו רק שיחפש זכותו

מדיניים, וכן בדבר התלייה בשייקול הדעת. משא"כ בשח"ז יודע שהדין עם חבירו ומקש מהධין שיעות הדין, הרי בידו חטא כפול ומשולש, גול ושורד ועוזת הדין ומכתש חבירו, ואין חילוק בין ישראל לגוי. וכל זה נראה נכון לפען".

נאם יאיר חיים בכרך

מכל זה ראה שם הדיין מי שייה עושה מה שדעתו נוטה לא יהיה בו חטא, רק שהשוחד הוא לאו בפני עצמו [نمלה תורהינו ומדת כל דין ודת להעמיד כל דין ודת על ירושן, והעיקר על המקביל שהרי לא ידע עם מי האמת והישר. רק שהנותן אם יודע שהוא שכנו גדו עובר עליו הדין ומכתש לו ומקש את שלו פטור

סימן קלז*

קנין. ומה דקימא לנו [שם סעיף ג' בהגנה] שבאמ פטר את חבירו על ידי ערבות דידיה הוה ליה כשתע מתן מעות, הינו כשכתב לו כתוב פיטורים או פטוו לפניו עדים או הערב מודה שפטר לולה בפירוש, משא"כ החונק או התופסו בתפיסה אף שהניחו לחפשי חנים על ידי ערבות מכל מקום איננו נפטר ממש. لكن על כרחו יתבע רואובן את לוי אם יש לו זכות לעליון, ואם יפטר לוי ממנו אין לו תביעה על פלוני.

אבל אם עשה פלוני קניין סודר, הרי אם היה לוי חייב לרואובן משתעבד פלוני לפreau, קבלן, שהרי נכתב שקיבל ממנו וחייב לפreau, لكن מצי לפreau ממנו תחיללה. ורק מפני שלפלוני טוען עוד שהחבריו נאנש על ידי תפיסה שלא כדין ושללא כדת ומועלם לא נתחייב לו דודו אפילו פרוטה, וראובן משיב דרך כלל הלא לא אנטי לך ולא פגעהו ולא נגעתי בך רק נתרצית ברצון טוב להתחייב ולשלם, נראה אם רואובן מוחזק למוסר ומפורנס שהUBEIR על לוי את הדין ובאו עליו בעילותות דברים והכריחו לעשות רצונו בהעמדת אחר להתחייב לו, גם פלוני פטור, כי מה שעשה היה להציג דודו ומזה רבה עביד כאמרם ז"ל [סנהדרין עג.] והשבתו לרבות השבת נפשו וגופו. ורק באם רואובן טוען שבאמת חייב לו ת"ק ר"ט רק שירא להבעו בדייני ישראל פן יכחשו וישבע, لكن עשה מה שעשה להכריחו להעמיד לוי ערבי קבלן שישלם לו את שלו, צ"ע אם יפטר פלוני, אף שרואובן שלא כדין עשה

ראובן תבע ללו' בערכאותיהם בדבר ממון והביאו לכלל תפיסה, ולא רצה לפטור עד שהעמיד לו בן אחיו לערב, דהיינו שהוחרך تحت לו שטר על ת"ק ר"ט שהשרה שקיבל ממנו והתחייב עצמו לפרעם לזמן פלוני ובכל תורה נאמנות. וכשתבעו רואובן לפלוני אחיו של לוי השיב כי אינו רק ערבי, ושיתבע ללו' ואם יצא חייב ולא יהיה לו לשלם איזי שלם הוא, ועוד כמה טענות כאשר יבא לדברינו.

נראה דאם שטר של פלוני בלי קניין ומפורנס לכל כי הוקם השטר כדי לפטור דודו לוי, דקימא לנו [ביבא מציעא פא: וברשי"ד דה במקום עדים] דבר המפורנס לכל בעדים דמי, אי נמי רואובן מודה, שלא שיך מגו להוציא, רק שאמר לפלוני פרע לי מאחד שהודית והתחייב עצמן, אין בדבריו כלום, למלל מקום לא יצא מזמן ערבי קבלן דוגם כן אומר אתן לך ואפיו מתחייב עצמו בכל עניין ותווך האפשר מכל מקום אינו רק קבלן ואינו משתעבד כלל בלי קניין, ומיעות ידיעת פלוני גורמה לו לומר שם לא יהיה ללו' ישלים לו, ועל כן מצי הדבר ביה. ואני לומר דמה שפטרו רואובן מתפייסו על ידי שטר של פלוני הוי ליה כשתע מתן מעות, דהא ודאי ליתא, שהרי תנן [ביבא בחרא קעה]: הרי שחונק חבריו בשוק וכור' שלא על אמוןתו הלווה, שמע מינה דלא מקרי מה שהניחו חבריו מלחנקו שעת מתן מעות, ונחי דלא קיים לא [בן ננס [עיין ח"מ סימן קט סעיף א] הינו בקניין דמישתעבד משא"כ בלבד

* סימן קלז. עיין שו"ת שבות יעקב חלק ג' סימן קלז סוף סימן ל"ג ומהר"א הלוי איטינגה סימן קכח'ה ובית שמואל ח"מ סימן ל"ט. ועיין דברי גאננים כלל ע"ח סימן כ"א (בית דוד).

עלולה דהנותן עצמו שורצها לעשותה על עם שכונתו, ומה לא עסקנן, אך אכן עסקנן בהא דעבער על לפני עור שמכשיל השופט זהה שמקבלו וגורם לו לעות משפט זדק שחייב מיתה ע"ז. ואפי' יתנהו לאחר כגן לאו הובכו של השופט וכדומה שיתן זהה בחיריקאו להטotta לו משפט ג"כ עובר על לפני עור, ולא שייך כאן לפני דלפנוי דלא מפקדיןן, כמו התם פ"ק דע"ז [יע"ד ע"א], וזהם היישרל מוכר לנכרי שאינו מקרי בע"ז, רק שהנכרי מוכרו לאחר המקריבו, והולוק הוא המכשיל את הלוקח השני, והישראל המוכר איןנו משלחו למוכר, ואינו נתן מכשול, אלא גורם שהראשון יtan מכשול להשני, וזהא לא מפקדיןן, ומובואר בש"ע א"ע סוף סי' ה' דאפי' היה השני שלוחו של ראשון כיון שאין שליחות לגרוי אין שלוחו כמותו, אלא שהמשלח נתן מכשול לשלווה, והדר ה"ל היישרל המוכר שאינו שלוחו ורק כלפנוי, אבל אם היישרל מצוה להגוי שיתן עברו שוחר, נמצא מגיע השוחר להשופט בחיריקאו, אע"ג דין שליחות לגרוי ולא לדבר עבירה, מ"מ hei רוק חד לפני ואסור, כיון שהישראל שלו הושופט ליתן עברו, והחילוק מבואר. וכל זה בדבר שהארמי מצווה עלייו מז' מצות, אך מה שrok אסור ליישרל ולא לנכרי, ואMRIה לנצח שבות, בזה עלה על דעת אחד מהאגונים בתשרי חויי [סי' מ"ז ונ"ג] DAMIRAH לאמירה מותר, אבל לית הילכת כתותי א', ואין מקומו בכךן, ועיין בס' עצי ארוזים סי' ה' [סקג'ג]:

אך לפעמים היישרל יודע בעצמו שהדין עמו, ועוד לפעמים ורוב פעמים שכונתו מורה וידוע ומכורו שחייב לו, אלא שמהוסר גוביינא וקשה להוציא חובו מיד הלווה, והשופט מתרשל ומהעצל ומרחם על הארמי שהוא בעל דין, וסוכר שעשה מצווה בזה שלא לנגורש הארמי עברו ישראל ע"פ שהדין עמו, בזה מותר ליתן שוחר להשופט לעשות משפט זדק, ולא מיביא דין היישרל עובר על לפני עור, אדרבה מצווה של ישראל, דלולי שוחר שלו היה השופט מטה משפטו קעביד, ועתה שוחר שלו היה השופט מטה משפטו והשתא, ולהלן סי' כ"ד ד"ה מ"מ לנידון.

According to the *Chasam Sofer*, it is forbidden to bribe a non-Jewish judge to rule in his favor. However, if he is doing so to prevent a miscarriage of justice, this is in fact a benefit to the non-Jew and is permitted. If it is in order to save a Jew from capital punishment it is certainly permitted, as according to *Halacha*, a Jew cannot possibly be justly sentenced to death by a non-Jewish court.

תורה בשומרים וגניבה וככל הכתוב, וע"ש ברמ"א מילתא בטעמא. וזה לא נכון כלל בפלוגות רמב"ם ורמב"ן. ואמנם בהא פלגי, דרמב"ם ס"ל דכל אלו נכללו במשמעות מצות גול, והכוונה גול וכל אביזורייהו, ונשאר מצות דיניהם להושיב דיניהם ולדון איש את רעהו. ולפ"ז ע"כ בין נהרג על כהה, שהרי דין אחד מז' מצות, ועל כולם בין נהרג. וחשב רמב"ם שמאני זה נתחייבו אנשי שם הריגה על שראו אדוניהם שם בן חמוץ גול את דינה ולא דנוהו, זהו דעת הרמב"ם. אמן רmb"ן ס"ל גול כמשמעותו, אבל דין כלול שארי דין כולם שכר שכיר וכדומה וכלל נמי להושיב דיניהם, אבל אין נהרגים אלא על הדין ממש, ולא להושיב דיניהם, שהרי אין ב"ג נהרג על שב ואל תעשה, דהינו אם עובר על קום ועשה להושיב דיניהם, ואל תעשו על מהריגת אנשי שם הריגה על שביטלו עשה לדון אדוניהם. ועוד אלו היה כן איךicus עס' יעקב על שמעון ולוי על שהרגו את החיברים הריגה. זה פלוגות רמב"ם ורמב"ן:

והנה מה שתירץ לח"מ לרמב"ם נמי נהדי דיןיהם שהוא הושבת דיןיהם, מ"מ יש בה ג"כ ביטול בקום ועשה ת"ה 224557 רהינו שלא יעשה משפט.יפה כתוב, אבל לא הדיעיל, נהדי דיןיהם כולל השתה ב' ברכבים, א' קום ועשה להושיב דיןיהם, ואל תעשו על במשפט, ונתחייב הריגה על עושה על, מ"מ לא הוועיל איך נתחייבו אנשי שם הריגה על שלא שפטו אדוניהם, והלא לא עשו על אלא שלא הושיבו דיןיהם לדון את אדוניהם. ונלע"ר דס"ל לרמב"ם נהדי דעל ביטול קום ועשה אין ב"ג נהרג בב"ד, אבל מ"מ חייב מיתה כמו גוי ששבת חייב מיתה ואינו נהרג עלייו בב"ד לרמב"ם [שם פ"י ה"ט], והג' דין כולן לא תעשה על במשפט ונ נהרג עלייו, וכלל נמי איןashi ולהושיב דיןיהם והייב מיתה ואינו נהרג, נמצא אנשי שם היו חיבים מיתה אבל אין מצווה על ב"ד להורגים, וכיון שנתחייבו מיתה עכ"פ אין אשם על שמעון ולוי שהרגו מי שנתחייב מיתה, ומ"מ הוואיל ולא נתחייבו ב"ד לטפל בהריגותם עס' עליהם יעקב על שהכניםו עצם לסכנה על מצווה שאינה מوطלת עליהם, ונסתלק השגת הרמב"ן מכל וכל:

נמצא דלית דין ולית דין להתר לחת שוחר לארמי להטotta לו משפט ח"ו, מלבד

(א) ראה חויי סי' מ"ט, וכן מ"ש מון בו בשו"ת או"ח סי' ס' ד"ה וגולה, חחותם סי' ק"ה ד"ה מ"מ, סי' קפ"ה ד"ה

שי"ת חותם סופר חלק ר' סימן יד דעת החותם סופר שחדר אסרו ליתן שוחר לשופט גוי כדי שיטה משפט לטבותו, אבל מותר ליתן לו שוחר לדלול השחרד שלו היה השופט מטה משפטו של ישראל והוא עבר על כל מצווה קעביד גולו מהריגה בדיןיהם, שכן שם אונן בועל של דין של, וב"ש בשועשה כן להatial ישראל מהריגה בדיןיהם, יתחייב ישראל הריגה על ידיןיהם.

כך ע"ב בישראל היוצא ליהרג בדיןיהם, דוידי אין שם אופן שביעולם שיתחייב ישראל הרים בדיןיהם [זרהו] בלי עדים והתראה וב"ד של ישראל מומחים של כ"ג, וא"כ כל הרגתם הוא שלא מדין תורה, ומותר ליתן שוחד להציל נפשו. וישכר איש כפר ברקאי ס"פ מקום שנגגו [נ"ז ע"ב], ההוא לישראל יהיב שוחדא ומלא מילכתא ישראל הוה. ואטו מכחנים גדולים של בית שני מיתרי ראה אשר נאמר עליהם במס' יומה דף ט' ע"א מה שנאמר שם. ועוד דהנתם לא נתחייב בדיון שנדרין אלא המלך מלכי הורודוס^ט פסק עליון כן בעלי דין ודין, כי אפי' משפט המלך לא היה חייב, כי אנשי הורודוס לא היה להם דין מלך ע"פ דברי תורה^ז. ועוד כבר הרגש מעלו דסכנות נפשות שאני, וקצת יד במכת חרב מחללין עליון את השבת. ומהתימה על הראב"ז בתשרי חלק שלישי סי' תרכ"ז בקצתץ אמר אחד שכח הוא סכנת נפשות שראה שאחד מת ע"י צרימת און, ולא הביא מש"ס ע"ז כ"ח ע"א פירוש"י ד"ה פרעטה וכו'. ויש לישב לומר נהי דמחללן עליון שבת אדם לא בדמי ליה סמים ימות, מ"מ הא סמים בדיון [ו] כיון שעושים לו רפואה בטוח הוא ממיתה, ע"כ הביא רדב"ז ראה מעשה שהיה שלא הועיל לו שם ורפאנה כנ"ל:

ויש לחתמה על מה שפלטה קולמוס של מכ"ת ראה מפילוסופיא דמס' שבת קי"ז ע"ב. ואם לו יהיה דמוכח מזה ומותר ליתן שוחד לארכמי, מ"מ איך הותר לאימא שלם לנזול את אחיה ר'ג חלק ירושתו, ועוד לדzon בערכאות של נקרים, חיללה לה, אך הכל היה התלוצצות, ר'ג ואחותו הפסידו חמרא ושרגא להתלוצץ בארכמים ולגולות קלונם ברובים שלא ימשכו ישראלים אחרים, והדברים סי' י"ג. והנה צויתי להעתיק לו תשובה אחת מספר חות יאיר בענין זה. ותנווע דעתו במא שכחתי בקוצר מלין:

ויתענג על רוב שלום נפשו ונפש א"ג:

משה"ק סופר מפדר"מ

^ט ראה חי' פשחים שם ד"ה אמריו, מ"ט לא ניתן לה למון بما שפירש רשי' שהייתה המלך מלכי בית השמונהאי.

תשובה טו

שלילית, פ"ב ע"ק כ"ב אדר שני תק"פ^א לפ"ק. שלם וכ"ט ושםחה הרגל הבעל ל"ג שארי הגאון הגרול נשיא ישראל למלכים לモאל אב לנולת ישראל ע"ה פ"הakashת מה' משה טוביה נ"י אב"ד ר'ק האני והמדינה יע"א:

שמחחו ה' כאשר שמנני בנעימות ימין עוז תפארתו. ואשר שדר לן חורפא קושיא אחת בתוס' מכות ד' ע"א דקה לוקין וכו' דה"ל למכתב האכל שור בדישו, והקשה הדרת גאן ש"ב נ"י דהא אצטריך למכתב לא תחסום לסתוכין שביבמות ד' ע"א שאין חוסמן אותה. הקשה אדם קשה כברוזל, ולחומר הקושיא אני אומר דלכארה יש לעיין למה לי הך דרשא, וכי יעלה על הדעת שכופין אותו להוציא, ע"ג דגט מעושה פסל מה"ת, כופין קים להו לרבען דבוריסי ופוליפוס וכדומה כופין להוציא [כתובות ע"ז ע"א]. ואיך ס"ד שכופין את היבמה להתייבם היכי אפשר בחליצה, ואין זה דרכי נועם, ועיין חידושי רבש"א [יבמות שם], ועיין ב"ק קי"א ע"א, ועיין רשי' יבמות ל"ט ע"ב [ר"ה אמר רב']. אלא דיל' לפעים בשעת אירוסין של זה כבר היה אחיו בוריסי וכדומה, והיה לה להתנות תנאי שאם תפלול לפני לא יהיה קידושן למפרע, ומදלא אתנה ה"א סבות וקבלת וחוסמן אותה קמ"ל. ולפ"ז לר"מ דס"ל במתנית' כתובות ע"ז ע"א יכול היא שת Amar וכו' א"כ ה"ל הדר ק"ר השטא בעל כופין כ"ש אין חוסמן, ולא אצטריך סמכין, ושפיר הומ"ל האכל שור בדישו. וועויל' לפמ"ש תה"ד סס"י רכ"ג בשם המרדכי [ב"מ סי' שס"ט] דתנאי הנ"ל הוה מתנה ע"מ שכחוב בתורה, ועיין ריש ספר מעיל צדקה, וא"כ צ"ל ר'בא"ע דדריש סמכין הנ"ל, וכתחתי משום דהו"מ להתנות, צ"ל דס"ל מתנה עמ"ש בתורה תנאו קיים, דמאן דלא ילק' מבני גד ובני רואבן אפי' בדבר שאינו של ממון תנאו קיים, כדמוכח מtoo כתובות נ"ו ע"א ד"ה הרוי זו וכו', וודעת תוס' דקידושין ס"א ע"א סוף ד"ה כל תנאי וכו' דרכי הנינה בן גמליאל אכולהו פlige ע"ש, ואמנם ר"מ דס"ל תנאי בטל

^a צ"ל: תקפ"ו.

סימן קנט

בנדרי עני המהפק בחרורה וחזקה בשכירות גשר וכדו' מיד העכו"ם.

לה פטור כטעינה כי השופט חייו וגין הדבר כןו
שפותה זאצ' וטמוכו נועה וקצוי ספורה נחמתה וכדועה
לה טעו ניעול טלון חלק כטלי נגנות לטעוכ וליקת
וועכו צטולם זאצ' ודלא' זאצ' לה קלטה טויס וטל
תקנו חכ'יל הקטנה למי טלויה נטעות חיוקו וכמא'ט
צעו'ת הליין זקיען ווי' להל דפעניטות ווועכל מעככל
וועקון ווקם וויתקנת חכ'ים ווקס כדי חייו להס
נעל נו' יילופה זאצ' זאצ' מזון הסגנות מהי שמאכלה ווי' להס
ף דעטקה זאצ' טלון נטעות פקנס לכדי חייו להס
קען ואכ' לה וועיל טלון נטעות פקנס לכדי חייו
טיעטה טלון כסונן וסודל צחירע זקיען דלא' ק"ה

זאג'ס וכאה'ג חוףה זקיען דכוי ק"ג:
והכא' סקונן פטומד טודז' ווקס לפ"ע לה"ע דגס
נו' לcker ל'קמ' קומד כמא'ט זמץ' פ' ויטלט
ולחמוניס קודל צמ"ה למ"א קיון טית ווועג גהה'
לה פטאנינס לדא'ר ול' זא צדעתם סאמתייליס זמו'ע
קיון זק"ט ק"ו וצעיזו הגל'ה טס נגען לה
טאכק ווקס דסוי פטאנונס פטלוחו סיינ' ווקס
טהיינו ווקס ווועג זא צדעלס גער שענקלחו על
פגטל האל ליטול פטאנק מלהה ווועג זא פגטל
קיי גאנ' ווקס נכ"ע כה'יל זקיען טמי'ה ק"ג

ראובן טכל ווקס פטאל טכל גואדייה ע"י
טמעון וכטכלת זין טכניות טמעון ולט טיכני'ו נו'
טמחיות פטצעה להל דלא' גולד'ע טכל טככי'ו רק
ע' טיעטו לייטל'יל וטסודען מליקס היה יויס
ויקודס לכל טוויז לטטכלי' וטעל טווען ע' טינט
טומד להוטס טלי'ס הטעו'יס עז אם לאקו' לו כהמק
זאול פטצעה גענשל ווועט פטצע נלוי' וטנק וטנק
סלא'ס יומכ ליטקן לו סאנקס ווועק טמעון דטוקק לו'
טמי'וטיס טלון לו הטעו'יס הטעו'יס טוחק וטנק
זה לטוכלים טניא:

הגה' יט לדון זה תליי לה סוי טמעון כנני
הוואפַן צמלה'ס כין טאטטל טיכני'ו לו
לו סאנקס וטנקו עינוי טמי'וטיס קע טכניות ולט
חקר רק עס'ית טכניות ווועדע לטכלי'ס זגדיש טוועה
לי' ווקף געל טכניות ווועדע לטכלי'ס זגדיש טוועה
בסאמו'וטס וויל'ו'ן סאנקס לטמאנן סי' וווקלי'ס הטעו'יס
סאנקס נטמאנן טלי'ס זוגס טככ'ל טיק
וועסכל להל'ו טלמה טניא:

ג'ל' להן לענער עעל לוי כלל דהלו' לה עני וטאפק
צמיליכ' לנקות היה מפז צול לנטונות לה

A prospective buyer bribed a non-Jewish official to sell him the rights to collect the revenue of a toll-bridge. His intent was to circumvent the public auction process which was required by law, which would have raised the price. Another Jew wanted to place a bid as well, but suspected he might be transgressing the rule of "Ani Hamehapech" by intruding upon the deal of another Jew? *Tshuras Shai* rules that "Ani Hamehapech" would not apply in such a case, because the prospective buyer had involved himself through bribery which is prohibited for several reasons.

שו"ת תשורת ש"י (תניא) סימן קנט
התشورה ש"י, דין באחד שנtran שוחד כדי לקבל נכס (הזכות לנבות מס הנשר מהעובדים עליהם)
מהשלtron במוחיר מזוק, ועל פי החוק היה צריך הנכס לחזק במכירה פומבית (auction) עם
היהודים ופרוסום של כמה ימים קודם. השאלה היתה אם יש לאש הזה דין עלי המהפק בחרורה
ויש לו זכות ל干涉 בדין אחר מלחשוד לנקות נכס זה? פסק התشورה ש"י, שלא שיר בדין זה
דין עני המהפק בחרורה, דלא תקנו חז"ל תקנאות למי שרווצה לעשות איסוה, והליך ומונה כמה
צדדי איסור במעשה הזה.

למעשי מילוי נעלם ולעת הולם"ס נלהן כן [ע"י] טול וס"ע ס"י קל"ג טף ב' וס"ע קק"ז ואלה סהרכמי חז' כל. מכך ניכרן אין מקום לה דלגן הדישות רכלה ניר נטפס מה שעווים וולס עווות חמוץ ע"י שומד עלקה כי ניגיס ממה:

ואם כן זה כי כתית קיימס וגלו למשנו נעל כתית שכתית צלו זו סכנען חוכם עס בטלהן לדין כי סכל נימת כספות מקופה על י"י שומד עלקה דיעין להמקה חור זה רנו וולס רנו שמעות עלקה שומד יתול לסת כי סכל פול כי קרי כתית ס"י שות ימל מכפי שטהכלי לאס ען לדין וס כסוחל וכן נודאי ניר לתחור למי שכתית צלו וולס עמה שכתית נשלך שיט לשוטה לאס ניר לתחור צעל כתית דמיס שקיינל צעד שטלו כמזהול נסמן"ע [ס"י צ"ג ס"ק נ"ז] והם כן נטי יט למול דחין מוליין מגעט"ע ס"מ מומוק אבל כמו שדי הפליס צויהל מוליין להזוכך נדני רמא"ה ובדית יופק צו"ע [זס סמ"ז] וזה פטור:

ואין שיר נמל כבל נמן וס לאטהטווטם ומחלן לו כבל עלה על דעתך כי מה עניין קרוסר נכלון צר"ל דעתה כסוחל ס"י דכוו זטוטור רף שטמקלן סמוקה רהך קר לה אנד סכל קברונויה כמו כן גלה רף שכתית נשלך אין לכיר לתחור שטלאיס ר"ט עד כהן גטן וולס דמי למוכר

סימן מו

לבבוד בני יديו חביבי הרב המאור הנדרול החביר ובק החסיד המפורסם ירא ד' מוחה דוד נ"י אבר"ק קרישאנבא:

הgeomני ממתקן ותכל שמלת קמנוגה לס מהיעץ נאתהיג גודל שלולנגי נטלס מה שאסוקיף על סלהון: זה ملي נמנוג מקומות קקטם מקומות מהיבטים נטלס בסופה שטוקף ניר גונולו המרי לי סדייש האקינס סאיו הוא כי דין נופין נטלס טטוקפה ועיקר חלי נחלות עיי סגיון דין:

גם מה סדרת מוזות סדרה שטהכלי הלהפטולופים שטמגנא מס' ערכחות צפאות מושי ולעם נעלמו צלאים ר"כ צענור טלומו וכחלו כבלן נמלת נמתקן מעמוני:

הגה נל ידעתי נמה שלהלכמה כפלפלן צלט נלועך הלה סדרן יוצע דצלת שטינה יכול נומר למקוני שדרמן וטין נמנציו כלום לס יוצע צאהו צלט וס' גמצלת רוהה נק'יס מעשוי וטהכלי יטלא נטלו ט דוה [טילוין ליטען] דעם קרלנ"ד דיזיל למול נמלת צטלמותו ומדנלי ס"ג יילה

A court-appointed executor rented out an apartment at below market price, and took for himself a sum of money as payment "for his efforts." The *Divrai Chaim* rules that this is actual theft, and he must hand over this "bribe money" to the owners of the apartment [should they choose to keep to the deal].

ש"ת דברי חיים ח'ב ח"ו"מ סימן מו
אפוסרופס שנמנה ע"ב ערכאות השכיר דירה בפחות משווה ולכך לעצמו שלשים ר"כ [רבנן סוף]¹ בעבור טרחתו ופחזו", פסק הדברי חיים שווירי "גנבה ממש", וצריך להזכיר המועות שלחק לבעל הבית (אם רוצה בעל הבית לקיים את השכירות), "כ' שלחים הו א", כי הרי הבית היה שוה יתרה" רק השbir לו בפחות מהתמורה השוואת, וכן בודאי צריך להחזיר למabit שלgi, עיין שם עוד בדבריו בו.

סימן ב'

לחת מתנה לאיש ציבור שיקדם עניינו

דין שוחד לאנשי שרה

שאלת

ашה קבועה פגישה עם מנהל מחלקה החינוך בעיר מגוריה, על מנת להשתדל לקבל משרה. המנהל אמר לה שלפי המקובל יש הרובה פניות לבקשת הנ"ל ויש להמתין בתורה. אולם אם אביה של הפונה קיבל את בנו של מנהל המחלקה לעבוד בכיר במפעל שלו, יראה עצמו כמחויב הכרת הטוב כלפיו ויסדר לגברת עבודה כמורה. האם מותר לה להשתדל עבור בנו של מנהל מחלקה החינוך לצורך השגת המשרה.

תשובות

הלכה זו אכן רופפת היא הציבור. ויש לדון כאן על שני איסורים מצד בעל התפקיד. הא' – איסור שוחד. והב' – איסור של גניבת דעת המעביר, שם היה יודע שעבוד זה מסדר לו טובות הנאה, לו או למפלחתו במסגרת עבודתו, לא היה מעסיק אותו. ופעמים שלא רק גניבת דעת הוא, אלא גם גניבת ממון, וככפי שיתבאר בעזה"ת.

ויש נפקא מינה בין שני האיסורים. שם האיסור הוא מדין שוחד, אזי אם יחוור הנוטן ויתבע את השוחד בחזורה, חייב המქבל להחזיר לו, וכਮבוואר בסימן ט' סעיף א'. אך אם האיסור מצד גניבת דעת המעביר וכדומה, בזה אין מהויב להחזיר כעשה מה שהתקבש. שאף שהיה אסור לו לקבל אותה טובת הנאה, מ"מ אחר שעשה מה שטיכמו עמו זה מגיע לו מדין פועל. וכן שמצינו באתנן זונה שאף שהוא ודאי אסור, אם לא נתן חיב ליתן, ורק"ו שאין צריכה להחזיר. והוא הדין כאן שם עשה מה שאמרו לו ושלמו לו א"צ להחזיר.

The *Siaach Mishpat* rules that it is forbidden for a worker to accept benefits ["kickbacks"] from another while working on behalf of his employer, because this would be considered taking a bribe, and also because it would be *Geneivas Daas* – deceiving the employer. He adds that at times it may even constitute actual theft. Note however, that both reasons are questionable. We do not find anywhere that a private individual may not accept a bribe when dealing with private decision-making. Also, the *Achronim* cited above did not make any mention of *Geneivas Daas* where it did not amount to actual theft.

שיח משפט (שורצברט) סימן ב' שיח משפט (שורצברט) סימן ב' עוכד שוטול דבר לטובה עצמה (kickback) מאחר תמורה טובה שהוא עשויה לאחר תוך כדי עבודתו בעבור מעבירו, כתוב בספר שיח משפט לאסור בין משום שוחד ובין משום גניבת דעת מעבירו, ולפערומים יש בזה גם גניבת ממון, ע"ש בדבריו. אולם הטעם הדואש הוא חדש גוף, שאף שריאני שכן שייך האסור אף במקרים על החיבור ולא רק בדיינם, מכל מקום לא ראיינו בשום מקום קיום שישין האסור בעסקים פרטניים. גם הטעם הש夷 הוא חידוש, וכמו שריאני שהאחרנים שדנו בשאלות דומות, כמו הדברי חיים והדברי מלכיאל, לא הזכירו איסור גניבת דעת רק גניבת ממון, היכא שבאמת גניב ממון.

בני העיר, ואם יהיה הרוב בעדו יבחר, ואם לאו יעלו שם נוסף, וכן הלאה. ולבסוף זכה המועמד השלישי. ולאחר כמה ימים נודע שחילק מבני הקהילה קיבלו שוחד או הובטה להם תשולם על הצבעה לטובת מועמד זה, ושלחו השאלה כמה דמן החת"ס. ופסק שם, שאם יש עדים כשרים, דהיינו שאינם מבני העיר ולאיים קרובים לאחד המועמדים, שחילק מבני העיר קיבלו שוחד, לית דין ולית דין שהכל בטל מעיקרא, שהרי לא פעלו לשם שמיים, וככפי שכותב הרמ"א בסימן קסג לצרכים להביע דעתם לשם שמיים. וכותב שהוא שוחד דאוריתא. ואם הרוב המועמד ידע מזה שננתנו שוחד בעוד הוא נפלל לגמרי מהותנות. ואם לא ידע אלא שבבני משפחתו עשו כן בשביבו, מ"מ כל מקבלי השוחד פסולים להביע במינוי זה לעולם אף אם יקבלו אלה ושבועה ואף אם ישובו בתשובה שלימה. וכਮבוואר בסימן ט שכיוון שתקרבה דעת הדין לנוטן ראוי לו שלא יدون בזה.

וכבר בדברים אלו הבהיר לנו שאיסור שוחד ממש יש בזה, ודימתו לכל דין שוחד. אך ביותר מוכחה מסוף דבריו שכותב שם אין עדים על השוחד אך המקבלים או הנותנים מודים בדבר, אין המועמד מפסיד את מינויו אלא עדים, אך מ"מ המקבלים צריכים להזכיר השוחד, ואם המקבלים קופרים בקבלת השוחד יוכל הנותנים להסבירו היסת על כן. ולפי מה שהתבאר לעיל, דין זה הוא רק מדין שוחד, ולא מדין תפקיד לא כשר.

�עוד דבר גדול המשמענו החת"ס בתשובה זו, שלא רק במקרים על הציבור שיקד דין שוחד וככפי שכותב תחילת, אלא בכל מי שיש לו זכות הצבעה באסיפה או בבחירות כל شأن, יש בזה איסור שוחד אם יקבל טובת הנאה.

ולפי כל הנ"ל יש לומר שגדיר איסור שוחד הוא כל שטעה דין, או היושר, או אמרות מידה שמחויב לנוהג על פייהן, בגל טובת הנאה שמקבל על כן. ואיסורו מן התורה.

והנה זה פשוט שבמקום שהברירה בידיו לקבל לעובדה את מי שירצה לא שייך כלל בזה איסור שוחד. שכשם שיכל להחליט את מי להדריף בגל כל סיבה שהיא, כך יכול להחליט למי ישילם לו או יתן לו טובת הנאה יtan לו אפשרות לעבוד. אך במקרה שיש לו מינוי שמחוייב לעבוד לפי כללי מסוימים, ומתקבל מאחד טובת הנאה כל שהיא כדי שיעדרף אותו, זה שוחד

ה אסור לא רק לדיןנים אלא לכל ממונה, או לכל מי שמצבייע או מביע דעתו.

אמנם, גם כשהאין אישור שוחר, אם הוא מקום העבודה השיך לאותו אדם, מותר לו בודאי לקבל את התפקיד. אבל בעובד, כבר כתבנו לעיל שיש גניבת דעת בדבר. ופעמים שאף גניבת ממון. כגון שהמעביד אמר לו לחתת העובד הטוב ביותר, או את המכרז הוזל ביותר, או הסחורה הטובה ביותר, והעובד מעדרף עובד או סחורה או מכרז פחותים מדרישתו של בעל הבית, הרי הוא מסייע לנוכח את בעל הבית. אף אם בעל הבית סומך עליו בקביעת הקרייטריוונים, ודאי לא נתקוין שיתן עדיפות לאלו הנותרים מהתפקיד.

וכן פעמים שהשוחד מותר. כגון שעושה כדי להציג את שלו כשהאי אפשר בעניין אחר. וכותב בעורך השלחן בסימן ט סוף אותן אותן השופט הגוי עומד להטות הדין לצד השני, מותר לו לחתם שוחר כדי שלא יטה הדין. וניל שכן הדין בנסיבות שהפקיד מעכבר מליתן דבר או רשותן כל שהוא הגיע לאדם על פי דין או לפי החוק המקומי, זה מונע ממנו עד שיתן לו שוחר, שਮותר ליתן לו. אף שהמקבל דין כגב בזה, שהרי מכיר את הנוטן שיתן לו, אין לו לזה להמנע ולהפסיד בכלל העולה של המקובל.

אלא שיש עדין לדון במעשה שלפנינו, שהרי אותו מנהל אין נהנה שירות אלא דואג לבנו שיהנה, ושם בא זה לא נאסר. אך נראה שם זה אסור, והוא שוחר מדין ערבי. וכך שמצינו באיסור ריבית שם אם אחר מקבל הרובית על פי צווי המלווה עובר המלווה באיסור ריבית, והוא רבית מדין ערבי, כן לעניין שוחר. [ואפשר לדיק מהחת"ס עוד, שאף בשוחד מדין עבד כנעני שיק איסור. שכותב שם לא ידע בנתינת השוחד בשביבלו, לא נפל בזה מהמיןוי. ומשמע שם ידע שנوتנים בשביבלו שוב לא יהיה ראוי להתחמנות.] ועל כרחך הוא מדין עבד כנעני. ומה שכותב לעיל מיניה שם אמר ליתן להם שוחר, אין לדיק מכאן שדווקא אם אמר, ומשמע משלו. שאין הכרח לפרש כן. ויש עוד לעניין זה. עיין בי"ד סימן קט סעיף יג.] ומציין שהשוחד שוחר לריבית גם לעניין שוחר מאוחר וכמו בריבית אחרת. וכותב המנחה חנוך מצوها פג, הכלל שוחר שווה לריבית לכל העוניינים הללו. וכ"כ הגרא"א בסימן לד ס"ק מד.

ויש לזכור שבאיסור שוחר עובר המקובל, והנותן עובר בזה משום לפני עוור וכמפורש זה במנ"ח שם.

VOTE-BUYING:

The Chasam Sofer cites the Maharam Rottenberg and Terumas Hadeshen to issue a ruling in a pertinent case. He speaks about an election for *Rov* of a city, in which one candidate won the majority of votes. It was later alleged that mass vote-buying had taken place, with relatives of this candidate giving people money to vote for him. The Chasam Sofer writes that if this accusation is true, the election results are null and void. He explains that all the bought votes are invalid, both because the residents had not voted *l'sheim shomayim* and because anyone who accepts bribery for their vote is not qualified to be a *Dayan*.

The Terumas Hadeshen himself only appears to be talking about public officials when he says that they need to be qualified to be *Dayanim*, but the Chasam Sofer takes this a step further and says that anyone who has a vote on a public matter must also meet this qualification. He further says that even ordinary citizens have to vote *l'sheim shomayim* and should not have their own interests in mind. Both of these positions seem to be big *chiddushim*.

According to his understanding, it would seem that a criminal would not even have the right to vote in a public election.

(We should mention that we do believe in *teshuva* and a person who has sinned in the past can repent and become a functioning member of society who is even allowed to serve as a *Dayan*; however, the standards for such *teshuva* are very formal and concrete in order for the individual to be deemed worthy of serving as a *Dayan*.)

Rav Yitzchok Zilberstein discusses a story where municipal officials were elected and were later discovered to have bought votes. He rules that if the people who won are unqualified, or even if they are qualified but the other candidates were more qualified, then the results of the election are null and void. However, if the winners were just as qualified for the positions as the losers, he says that the results would stand.

It is difficult to know how to judge whether one candidate is more qualified than another, as this is exactly what the election is meant to decide. In any case, unlike the Chasam Sofer who says that such an election is always voided, Rav Zilberstein says that there are times when it would be allowed to stand.

BRIBERY AND CONFLICTS OF INTEREST:

The Teshuros Shai discusses a case where the *Zayin Tuvei Ha'Ir*, the local body that oversees communal affairs, voted on whether or not to impose a wine tax. In this story, it was later determined that one of the members of the council had been bribed to vote for the tax, but the vote passed unanimously in any case. Is the fact that one of the seven members of the council was bribed reason to overturn a 7-0 vote?

The Teshuros Shai rules that the entire vote is null and void. He offers two reasons to explain this. Firstly, he says that, ideally, a full quorum of all the members of the council needs to be present in order for a vote to be held. While it is true that the

other members may decide to hold a vote even if a minority is absent, this is because it is understood by all that in order for the body to function efficiently it cannot always be expected to ensure that every member is present; however, if one member is bribed, his vote is certainly null and void as if he was not present for the vote, and it is considered as if a quorum is not present with no justification to hold any vote. Secondly, he says that bribery is "contagious". If one person is bribed, it can affect the entire council, as the bribed member will try to persuade the others of his position; therefore, the bribery of one member corrupts the entire board and the entire vote cannot be valid.

The Chasam Sofer seems to disagree with the Teshuros Shai. In his case, he seems to say that the reason the election is invalid is that the outcome of the election was corrupted by vote-buying. If only a minority of votes would have been bought, and that wouldn't have affected the outcome, he seems to say that the election would have been valid.

It is possible, however, that even the Teshuros Shai would agree in a case of a city-wide election that if a small minority of voters had been bribed that would not invalidate an entire election, as it is implausible that one or two bought votes would render an entire election null and void.

Bribing Non-Jews:

The Torah phrases the prohibition of bribery by saying that a judge may not accept a bribe. Accordingly, it would be prohibited for anyone to offer a judge a bribe, as this would be a prohibition of *lifnei iver*.

What about a non-Jewish judge? Is he also prohibited from taking a bribe, which would mean that a Jew may not bribe a non-Jewish judge? Some Poskim say that, indeed, having a fair court system is one of the *Zayin Mitzvos Bnei Noach*, which means that a non-Jewish judge may not accept a bribe and a Jew may not offer him one.

The Chavas Yair has a long and fascinating *teshuva* on this topic. He concludes that a Jew may not give a non-Jewish judge a bribe in order to pervert a court case; however, if the case is more ambiguous and it is unclear who is right, he suggests that a Jew may offer the judge a bribe to see his side of things, although he does not definitively permit this.

The Chasam Sofer writes similarly that perverting a court case through bribery is definitely forbidden, but bribing a non-Jewish judge to not be partial towards the other side of a case and to at least be fair towards your side is permitted. He adds that it is always permitted to bribe a non-Jewish judge in a capital case, where a Jew is facing the death penalty. A non-Jewish court does not have the authority to impose the death penalty on a Jew; therefore, such cases are always considered unfair and bribes may be offered.

The Chasam Sofer's statement seems to be contradicted from numerous sources, including the Gemara in *Bava Metziah* that says Rav Elazar ben Shimon worked as a policeman to catch

Professional Malpractice : Part IV Shiur

CORRUPTION AND SELF-DEALING

By Rav Yitzhak Grossman

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY SHIUR VIDEO

CORRUPTION:

Much of the discussion regarding corruption in halacha begins with a teshuva of the Maharam of Rotenberg, where he discusses a city that is holding a vote to elect a public official, such as a *Rov* or *chazzan*, or to move forward with some public project, but cannot reach a unanimous decision. He says that every taxpayer should have a vote and the majority opinion should prevail. He adds that every taxpayer should have a vote on condition that they accept under penalty of *cherem* to vote *l'sheim shomayim*.

The exact parameters of what it means to vote *l'sheim shomayim* is discussed by the Poskim.

Rav Eliezer Gordon discusses a story where a city is voting on a new *Rov*, and some residents are relatives of the candidate. Are they allowed to vote or do we say that they are biased and their vote is not *l'sheim shomayim*?

Rav Gordon says that the relatives are allowed to vote, and offers two justifications to explain why. Firstly, he asks why a person has to vote *l'sheim shomayim*, rather than for his own interests. He notes that in every business partnership, each partner is going to consider his own best interests when a vote is held to determine business policy. Since a city is, in effect, a partnership of all the residents, why can't people vote for their own interests?

He answers that, of course, we understand that residents will not completely set aside all of their own interests when voting on any issue; however, for the good of the community as a whole we ask everyone to do their best to put aside their interests and to try to be as *l'sheim shomayim* as possible. We can only ask them to do this to a certain extent, and we understand that people may be biased in some way. This does not disqualify them from voting. Secondly, he says that in the particular story he was speaking about all the candidates were qualified for the job. The only question was whom the townspeople preferred, but it would not be harmful to the city to elect any of the individual candidates; therefore, he says there is no problem of voting for a relative.

WHO CAN HOLD PUBLIC OFFICE?

Another important teshuva on the topic of corruption is found in the Terumas Hadeshen. He discusses a story where a resident of a city had been found guilty of making a false

vow and punished for his crime of perjury. Subsequently, the residents made peace with him and wanted to appoint him as a member of *Tuvei Ha'ir*, the local body of communal leaders. He was asked if this man is eligible for such a position.

The Terumas Hadeshen answered that the man is ineligible and explained that any communal leader is compared to a *Dayan*. There are certain qualifications a *Dayan* must have, and he certainly cannot be a person who is known to transgress Torah prohibitions. Since this man is ineligible to be a *Dayan*, the Terumas Hadeshen rules that he also cannot hold any position of public trust and power.

Both the *teshuva* of the Maharam Rottenberg and the *teshuva* of the Terumas Hadeshen are codified by the *Rema* as binding halacha.

The *teshuva* of the Terumas Hadeshen is very relevant to contemporary democracies. If taken literally, this would also preclude a criminal or anyone who is not a *shomer Torah u'mitzvos* from holding public office.

There are other Poskim make the same general point as the Terumas Hadeshen. The Gemara relates a lengthy discussion between the Reish Galusa and Rav Ada bar Yaakov. The Reish Galusa asked Rav Ada to determine if a man who had been accused of a crime should be punished. After a long back and forth, Rav Ada managed to convince the Reish Galusa not to punish this man. The man was so grateful that he kissed Rav Ada's feet and promised to pay his taxes for him for life.

The Rosh asks why this wasn't forbidden as a form of bribery, as the halacha is that a *Dayan* cannot accept a bribe even after a court case is over. He answers that the Gemara in *Bava Basra* says that *talmidei chochomim* are not really obligated to pay taxes in any case; therefore, the man was not actually giving Rav Ada anything of value. The Pilpulei Charefta says that we see from the Rosh that the rules of qualification for a *Dayan* would be applied to Rav Ada, even though he was not acting as an actual *Dayan*. Even though this was not a judicial proceeding, we see from the Rosh that it still would have been forbidden for Rav Ada to accept a bribe. We can conclude from this that the laws that apply to a *Dayan* also apply to anyone in a position of public trust.

The Aruch Hashulchan writes similarly that the prohibition of bribery is not limited to *Dayanim* and equally applies to anyone appointed to a position of authority over the public.

criminals and hand them over to the non-Jewish authorities for capital punishment. This seems to imply that non-Jewish courts are allowed to impose the death penalty when it is warranted.

STEALING FROM THE COMMUNITY:

In another teshuva of the Teshuros Shai, he discusses a story where a local government would sell the rights to collect tolls by auctioning them off to the highest bidder. In one such case, a Jewish man bribed the local officials to give him a sweetheart deal and accept only his bid. A different man was upset about this and informed on him, thus ruining his deal. The first man actually took the informer to bais din and demanded payment for harming his livelihood.

The Teshuros Shai dismissed his claim and said that the first man was guilty of several transgressions. First of all, he is guilty of bribery, as bribing non-Jews in this manner is prohibited. Secondly, he is guilty of stealing from the government. The Teshuros Shai concedes that it may not be explicitly prohibited to steal from the government under certain circumstances, but, in this story, he says that the man intended to steal money from every toll-payer, as he wanted to collect money from them without having real authority to do so. Finally, he is guilty of stealing from the Jewish community. He explains that Jews have a stake in the government, as they are taxpayers and have an interest in their representatives using the public money wisely. Since he stole money from the public coffers, he is, by extension, stealing from the Jewish community.

KICKBACKS:

The Divrei Chaim speaks about a guardian who was appointed by a court to oversee certain properties and find renters for them. Instead of looking for a fair price for the properties, the guardian accepted kickbacks and rented them out below market value. For example, instead of finding a renter for the \$100 the property was worth, he accepted an offer of \$70 and pocketed \$10 in kickbacks from the renter.

The Divrei Chaim says that the guardian is guilty of theft from the landowner; therefore, it is up to the owner whether he wants to nullify the entire deal or accept the rent plus the money the guardian pocketed, which he would be obligated to hand over to him.

Similarly, the Divrei Malkiel discusses a case that occurred in a place where it was customary for an outgoing Rov to sell the rights to his position to an incoming Rov. In one instance, the

outgoing Rov was planning on moving to Eretz Yisroel, and he made a deal with an incoming Rov that he would accept his offer of 50 rubles if the buyer also would arrange with his father-in-law, who operated a charity that supported Jews in Eretz Yisroel, to provide him with a stipend after he moved.

The Divrei Malkiel first says that it would be theft for him to receive this stipend, as he is, in effect stealing money through his Rabbinical position. He then suggests a more lenient stance, saying that the outgoing Rov may be entitled to a share in the *tzedakah* money in any case, as he is actually moving to Eretz Yisroel and is one of the people the funds were intended for.

In any case, he still rules that what the Rov did is forbidden, as a *Gabbai Tzedakah* is not allowed to have any *negius*, personal considerations, when he distributes *tzedakah* money. He explains that it is accepted that a *Gabbai Tzedakah* is held to the standards of a *Dayan*; therefore, he cannot have *negius* when giving out the money, which would make this kickback forbidden.

A contemporary sefer, Sefer Siach Mishpat, presents a case where a principal has a stack of applications for an open teaching position. He tells one applicant that he will move her application to the top of the pile if she arranges for her father, a successful businessman, to hire his son. This sefer says that this behavior would be forbidden because the principal is accepting bribes, and because it is *geneivas daas*, as the principal works for the owners of the school, who assume he is hiring the best worker based on qualifications. If he hires someone based on other reasons, he is being deceitful to them, which he says is a transgression of *geneivas daas*.

His first assertion, that this would be prohibited as a form of bribery, is highly debatable, as the prohibition of bribery only applies to judges or public officials, and it is questionable whether a school principal would be considered a public official. Regarding his assertion that this would be *geneivas daas*, it is true that this prohibition is very wide-reaching and broad, but the Divrei Chaim and Divrei Malkiel do not mention it when discussing the concept of kickbacks. It would seem that there would need to be some precedent before it was applied to a case like this. However, it would often be forbidden for other reasons and is certainly not an acceptable practice.

To watch the video or listen to the shiur given by the Dayan, visit:
www.baishavaad.org/yorucha-topics

Or signup to receive them via whatsapp: ☎ 732.232.1412

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Pruzbul and other Shemitah Topics

Winter 5782 - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Collections and Bankruptcy- 2
- Ribbis Fundamentals - 3
- Heter Iska - 1
- Ribbis by way of Commerce -4

Winter 5782 - 2nd Semester

- Gerama, Garmi, Professional Advice & Malpractice- 4
- Brokerage - 2
- Lashon Harah in Business - 2
- Avodah Zara and Business - 2
- Yichud and Gender Related Practices in the Marketplace -4
- Shabbos & Commerce - 4 (Adar II - Leap Year)

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 4
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2

PART IV Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

- Partnership Dissolution - 2

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shecheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen and Lifnei Iver
- Foodservice Arrangements
- Partnerships and Ownership Structure
- Ancillary Businesses
- Finance and Ribbis
- Nursing and Housekeeping
- The Halachic Home; Eruv, Mezuza, Tevilas Keilim, and Medication
- Compliance and Fiduciary
- Hiring and Poaching
- Avodah Zara and Chukas Hagoyim Issues
- End of Life and Other Medical Matters

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bes'eah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika: Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devaram
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

Core Curriculum

(subject to change)

PART I Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
 - › Obligation to Adhere to Civil Law
 - › How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
 - › What Constitutes a Minhag
 - › How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1

- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
 - › Backing Out
 - › Where Backing Out Causes a Loss
 - › Working Pro Bono and Hiring Jewish
 - › Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
 - › Understanding Asmachta
 - › Agreements and Kinyan Devarim
 - › The Halachic "Agreement Validation" Clause
 - › Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
 - › Structuring
 - › Legal Entities and Trusts
 - › Management
 - › Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
 - › Ani Hamehapech
 - › Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
 - › Mechusar Amana
 - › Mi Shepara
 - › Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.

VISION Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms. Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance.

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburos coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source — coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim — they will acquire the clarity to determine not only what is a **השלמה**, but, more important - why.

Only through **עמלות בתורה** — understanding the fundamentals of the subject — can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BAL HARBOUR R' Dovid Semel Blejer Rabbi Zelig Privalsky	R' Eli Blumenkehr	Madison Executive Offices Rabbi Daniel Dombroff	Zichron Yakov Rabbi Yehuda Russack R' Simcha Levi
BALTIMORE Kehillas Shivtei Yeshurun Rabbi Yaakov Haber Rabbi Shaul Elchonon Sofer	FAIRLAWN Rabbi David Pardo	Minyan Avreichim Sefaradi Rav Ariel Ovadia	PASSAIC Rabbi Yaakov Pascal
BELLE HARBOR Congregation Bais Yehuda R' Dovid Semel	FAR ROCKAWAY Khal Zichron Moshe Dov Rabbi Ahron Stein	LAWRENCE Greater Five Towns Chaburah (In Formation) Reb Yakov Lowinger Rabbi Mattisyahu Blumenthal	PHILADELPHIA Philadelphia Community Kollel Rabbi Yosef Prupas Rabbi Yaakov Baum
BOSTON Congregation Chai Odom Rav Dovid Moskovitz	Sulitzer Bais Medrash Rabbi Avrohom Hartman	Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov Rabbi Yisroel Gold	QUEENS Congregation Ohr Bechor Halevi Rabbi Chaim Schwartz
BROOKLYN Bais Aharon (Felder's) Rabbi Heshy Wolf	GIBRALTAR Massias Hall Rabbi Rafi Bitan	LOS ANGELES Bait Aaron Torah Outreach Center Rabbi Moshe Nourullah R' Avraham Hirshberg	RIVERDALE Riverdale Kollel Rabbi Michael Ghermezian
Beis Hamedrash Of Flatbush Rabbi Tzvi Yaakov Zolty Rabbi Moshe Arieff	JACKSON Khal East Veterans Rabbi Baruch Issac	Kollel of LA Rabbi Zalmen Frager	ST. LOUIS St. Louis Chabura Rabbi Eliyahu Chaim Goldstone Reb Yaakov Klein
Flatbush Park Jewish Center Rabbi Eli Moskovitz Rabbi Yisroel Perelson	HOUSTON Meyerland Minyan Rabbi Menachem Bressler Rabbi Shea Lazenga	LIDO BEACH Lido Beach Synagogue Reb Yakov Lowinger	STATEN ISLAND Kehilas Niles Rabbi Dovid Waldman
Magen Avraham Rabbi Duvi Benoussan Rabbi Eliezer Elbaz	LAKEWOOD Bais HaVad Rav Dovid Grossman	MARGATE Young Isreal of Margate NJ Rabbi Yankey Orimland	TORONTO Kollel Ohel Yom Tov Rabbi Chesky Weiss
Yad Yosef Torah Center Rabbi Eddie Kassin	Bais Medrash Ohev Yisroel Dayan Shmuel Honigwachs Reb Shaya Ellinson	MINNEAPOLIS Minneapolis Kollel Rabbi Maeier Kutoff Rabbi Binyomin Stoll	THORNHILL Ateres Mordechai Thornhill Kollel Rabbi Yosef Rothbart
CATSKILL REGION Tamarack Hills - Ellenville Rav Dovid Grossman	Bais Medrash of Chestnut Rabbi Yosef Greenfeld	Yeshiva of Minneapolis Rabbi Binyomin Stoll	WATERBURY Yeshiva Ateres Shmuel Rabbi Bernstein
CHICAGO Agudas Yisroel of West Rogers Park Rabbi Moshe Scheinberg	Bernath and Rosenberg Rav Baruch Fried R' Yossi Schuck R' Yehoshua Wolf	MONSEY Brisker Kollel Rabbi Michael Illes	WEST HEMPSTEAD Beis Medrash of West Hempstead Rabbi Dov Greer
CINCINNATI Cincinnati Community Kollel Rav Meir Minster	Bitbean Rabbi Aryeh Caplan R' Ephraim Arnstein	Congregation Torah Utfila Rabbi Moshe Langer	Young Israel of W. Hempstead Reb David Felt Reb Aaron Gershonowitz
CLEVELAND Beis Daniel Rabbi Dovid Aron Gross	Clearstream Chabura Rabbi Yosef Fund R' Yitzchak Rosenbaum	Haverstraw Community Chabura Rabbi Tzvi Rubin	WOODMERE Aish Kodesh Rabbi Yoni Levin
DALLAS Congregation Toras Chaim Rabbi Yaakov Rich	Kehal Nachlas Yaakov Rabbi Mayer Boruch Turin R' Moshe Netzer	Khal Chaye Avraham Rav Yecheskel Spitzer Rabbi Eli Moskovitz	Kehillas Bnai Hayeshivos Rabbi Shmuel Witkin
DETROIT Lakewood Kollel Rabbi Boruch Miller	Kehilas Heartstone Rabbi Avrohom Ellman	Monsey Night Kollel Rabbi Yisroel Sapirstein Reb Shimon Marlin	

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

732.232.1412

888.485.VAAD(8223) #302

yorucha@baishavaad.org

baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

888.485.VAAD(8223) #303

yorucha@baishavaad.org

baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.